

‘Diyarbakır, Yerel Hizmetler ve Ortak Akıl’ Toplantı Raporu

2024 - Diyarbakır

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar	2
Açılış.....	3
Diyarbakır, Yerel Hizmetler ve Ortak Akıl	5
Belediyeler İçin Stratejik Plan Önerileri Rapor Sunumu.....	5
Kent Sorunlarının Çözümünde Belediyeler ve Politikalar	17
Belediyeler için Stratejik Plan Önerileri: Katkılar ve Sorular.....	24
Belediyeler için Stratejik Plan Önerileri: Cevaplar.....	38

KISALTMALAR

- o AFAD - Afet ve Acil Durum Müdürlüğü
- o AKOM - Afet Koordinasyon Merkezi
- o DEM PARTİ - Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi
- o DİMDER - Diyarbakır İnşaat Müteahhitleri Derneği
- o DİSA - Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Merkezi
- o DİTAM - Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi
- o DSİ - Devlet Su İşleri
- o DTSO - Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası
- o EED - European Endowment for Democracy
- o GABB - Güneydoğu Anadolu Bölgesi Belediyeler Birliği
- o GES - Güneş Enerjisi Santrali
- o GSMH - Gayri Safi Milli Hasıla,
- o HEVRA - Hevra Destek ve Danışma Merkezi
- o KAİP - Koruma Amaçlı İmar Planları
- o KAMİAD - Kamu Müteahhitleri ve İş İnsanları Derneği
- o KSS - Küçük Sanayi Sitesi
- o MED-DER - Mezopotamya Dil ve Kültür Araştırmaları Derneği
- o NEET - Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olmayan Gençler
- o OSB - Organize Sanayi Bölgesi
- o STÖ - Sivil Toplum Örgütleri
- o TMMOB - Türk Mühendis ve Mimmar Odaları Birliği
- o TOKİ - Toplu Konut İdaresi
- o UNESCO - Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

Mesut Azizoglu - DİTAM Yönetim Kurulu Başkanı

Değerli misafirler, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanları, Sayın Serra Bucak ve Sayın Doğan Hatun, Sur, Bağlar, Kayapınar, Yenişehir Belediye Eş Başkanları, Sivil toplum kuruluşlarının değerli başkanları ve yöneticileri ve değerli basın mensubu arkadaşlar hepiniz hoş geldiniz.

“Diyarbakır, Yerel Hizmetler ve Ortak Akıl” adıyla yaptığımız bu toplantıda sivil toplum kuruluşları ve Diyarbakır’ın seçilmiş yöneticileri bir araya geldik. Bugünkü toplantı amacımızı anlatmadan önce nereden başladığımızı anlatmak istiyorum.

DİTAM olarak Aralık 2023’te “Diyarbakır Yerel Hizmetlerde Neleri Kaybediyor” başlıklı bir çalışma başlattık. Bu çalışmaya Diyarbakır bir şeyleri kaybediyordu, bu kaybetme ve geriye gidiş durumunu sivil toplumla beraber, sivil toplumun çalışmalarıyla ve bilgileriyle görünür hale getirmek amacıyla başladık.

Diyarbakır’da 6-7 Ocak 2024 tarihlerinde yaklaşık 80 kurum ve kişiyle beraber dört ayrı başlıkta “Diyarbakır’ın Sorunlarının Tespiti ve Çözüm Önerileri” başlıklı toplantılar yaptık. Kent, Çevre ve Kültürel Miras, Sosyo Kültürel Yaşam ve Politikalar, İktisadi Durum ve Kırsal Kalkınma ve Kadınlar, Gençler ve Çocuklar başlıklarında yürütülen çalışmanın sonuçlarını “Diyarbakır Yerel Hizmetlerde Neleri Kaybediyor” başlığı altında raporlaştırdık. Bu raporu, 27 Şubat 2024 tarihinde Diyarbakır’da düzenlediğimiz toplantıda kamuoyu ile paylaştık ve tartışmaya açtık.

Daha sonra bu çalışmayı, sürdürülebilir bir yapıya dönüştürmek amacıyla bir proje haline getirdik. Yaptığımız bu çalışmaları “Yerel Hizmetleri İzleme Ağı” ismiyle 1 yıl boyunca devam ettirmek amacıyla “European Endowment for Democracy (EED)” adlı kuruluştan destek talebinde bulunduk ve kabul edildi. EED, bu projemize bir yıl boyunca destek sağlayacak.

‘Diyarbakır, Yerel Hizmetler ve Ortak Akıl’ adlı ilk toplantının iki amacı var: Birincisi; “Yerel Hizmetleri İzleme Ağı’nın” duyurusunu yapmak, ağın amacını ve nasıl çalışacağını sizlerle paylaşmak ve ağ ile ilgili önerilerinizi almak. İkincisi de şubat ayında hazırladığımız “Diyarbakır Yerel Hizmetlerde Neleri Kaybediyor” raporundaki tespit ve önerilerini, belediyelerin yürüttüğü stratejik plan çalışmalarına sivil toplumun katkısı olarak sunmak ve belediye başkanları ile sizlerle beraber bu konuları tartışmak.

Yerel Hizmetleri İzleme Ağı çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşmayı hedefliyoruz.

- ✓ Sivil toplum örgütlerinin yerelde karar alma mekanizmalarında rolünün artması,
- ✓ Belediyeler ve STÖ’ler arasındaki işbirliklerinin gelişmesine ve ortak akıl oluşturularak sürdürülebilir bir kent politikasına katkı sunulması,
- ✓ STÖ’lerin belediye hizmetlerine yönelik izleme-değerlendirme çalışmalarını yapması,
- ✓ Sorunların yerel ve ulusal düzeyde muhatap kurum, kişilere iletilmesi ve baskı unsuru oluşturularak ilgili kişi ve kurumların sorunlarla ilgili çözümler geliştirilmesinin talep edilmesi,
- ✓ Kent sorunlarının çözümünde sivil toplumun katılımının ve deneyiminin artırılması,

Ağın Çalışma şekli ve yöntemi de şöyle planlandı.

- ✓ Ağ üyelerinin sivil toplum örgütleri, akademisyenler ve aktivistlerden oluşması,
- ✓ 1 yıl boyunca 3 ayda bir tematik konulu izleme-değerlendirme toplantılarının yapılması,
- ✓ Toplantılara uzmanların, akademisyenlerin ve ilgili kurumların davet edilmesi,
- ✓ Her toplantı sonrasında uzman desteğiyle bir izleme-değerlendirme raporunun hazırlanması.
- ✓ Raporların elden veya mail yoluyla belediyelere ve STÖ’lere iletilmesi.

Toplantıda sunulan öneriler-katkılar ağın amaç ve çalışma yöntemiyle ilgili doğru bir yapılanmayı sağlayacak.

“Diyarbakır Yerel Hizmetlerde Neleri Kaybediyor” başlığıyla yaptığımız çalışmadaki tespit ve öneriler, toplantıda ‘Belediyeler için Stratejik Plan Önerileri’ adıyla paylaşıldı. 80 civarında kişi ve kurumun katkısıyla hazırlanan çalışmanın çıktıları dosya halinde hazırlandı. Ekonomist Mehmet Aslan’ın sunumunun ardından bu konu üzerine tartışmalar yürütüldü. Raporadaki bilgiler, Diyarbakır’ın mevcut durumunun maalesef iyi olmadığını bize göstermektedir.

Son olarak DİTAM olarak neden yerel hizmetlerle ilgili bir çalışma yaptık konusu ile ilgili bir şeyler söylemek istiyorum. Devletin, cumhuriyetin kuruluşundan bugüne, Kürtlerin yaşadığı bölgeleri bilerek ihmal ettiğine yönelik hepimizin ortak bir ön kabulü var. Ekonomi, sağlık, eğitim gibi hayatın hemen her alanındaki mevcut durumla ilgili resmi kurumların yayınlamış oldukları istatistikler de bu ihmalin olduğunu gösteriyor.

Kürtler açısından bu dezavantajlı başlangıç noktasından sonra son 40 yıldaki çatışmalı ortam ve 2015 sonrası yaşananlardan sonraki kayyum uygulamaları da belediye hizmetleri ve yerel hizmetler konusunda eksikliklerin daha da artmasına sebep oldu.

Şehrin geçmişini, kültürünü ve sokaklarını bilmeyen kamu idarecilerinin yönetiminde, halktan uzaklaşmış bir şekilde geçen dokuz yıl, yerel hizmetler konusundaki sorunların, eksikliklerin daha da büyümesine yol açtı.

Kentin tüm bileşenlerini bir araya getiren ve hukuki dayanağını belediye kanunundan alan Diyarbakır Kent Konseyi de 2015 yılından bu yana neredeyse işlevsiz hale getirildi. Kent Konseyi bugünlerde, 15 gün önce yeniden faaliyetlerine başladı.

Sonuç olarak bütün bu yaşananlar, Diyarbakır’ın yeterli düzeyde belediye hizmeti almaması ve toplumun yaşam kalitesinin düşük kalması ile sonuçlandı. Bu durum, bölgedeki diğer illerde de benzer şekilde yaşanıyor. Bunlar sadece bugünler için değil, geleceğimiz için de büyük bir problem. Yaşanan bütün olumsuzluklara rağmen Diyarbakır’da çok güçlü bir sivil toplum geleneği var. Özellikle son yıllardaki yoğun politik ortamdan dolayı sivil toplumun dili de buna paralel olarak daha çok politikleşti.

Biz bu çalışmamızda Diyarbakır’ın yoğun politik ortamında daha az konuşulan, daha az görünen yerel hizmetlerdeki bu eksiklikleri daha görünür kılmayı amaçlıyoruz. Ayrıca buradaki belediyecilik hizmetleri ile batıdaki belediyecilik hizmetlerini de kıyaslamak istiyoruz. Sivil toplumun kendi alanıyla ilgili yaptığı çalışmaları, ürettikleri teknik bilgileri daha görünür hale getirip, merkezi ve yerel siyaset kurumlarına ulaştırmayı hedefliyoruz. Sivil toplumun ürettiği bilgileri siyasetçilerin kullandıkları dilin içeriği haline getirmeye çalışıyoruz.

Toplantımızın başlığı “Diyarbakır, Yerel Hizmetler ve Ortak Akıl.” Aslında en önemli mesele, yerel hizmetler başta olmak üzere her alanda ortaklaşabilmek, ortak bir akıl oluşturabilmek. Doğrudan siyasetle ilgili konularda ortaklaşabilmek belki daha zor ama yerel hizmetler gibi gündelik hayatımızı, yaşam kalitemizi doğrudan ilgilendiren konularla ilgili bir araya gelebilmek çok daha kolay. Siyasetçiler açısından da sivil toplumun çalışmaları üzerinden ortaya çıkan bilgileri ve ortak akılı, kendi siyasetleri haline getirebildikleri ölçüde doğru işler hayata geçiriyor.

Ben tekrar katılımları için Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanları Serra Bucak ve Doğan Hatun’a, ilçe belediye eş başkanlarına, sivil toplumun değerli başkan ve yöneticilerine teşekkür ediyorum. Bu raporun hazırlanmasına katkı sunan bütün kurum ve kişilere de ayrıca teşekkür ediyorum.

Sedat Yurtdaş - DİTAM Başkan Yardımcısı (Moderatör)

Hepiniz hoş geldiniz. Bugün burada “Diyarbakır, Yerel Hizmetler ve Ortak Akıl” adıyla önemli bir toplantı gerçekleşiyor. Büyükşehir Belediye Eş Başkanları, İlçe Belediye Eş Başkanlarımız, Amed ve bölgedeki sivil toplum örgütleri, gazeteciler ve basın kuruluşları hepimiz hoş geldiniz.

Kayyumlar nedeniyle 8 yıldır Diyarbakır da kaybetti, bölge de kaybetti. Umuyoruz halk tarafından seçilen seçilmişler, belediyeleri yönetsin. Bundan sonra da kayyumları ve yarattıkları sorunları bu bölgede görmek istemiyoruz. Daha önce mağdur olanlar, şimdi mağrur oldu. Umuyorum bir kez daha bu halka karşı aynı hataları işlemezler.

Bu çalışmanın da zeminini teşkil eden, 80’i aşkın kişi, uzman ve kuruluşun katılımıyla çok ciddi bilgi, belge ve donelerle ortaya konulan çalışmanın da moderatörü olan Sayın Mehmet Aslan'a Belediyeler için Stratejik Plan Önerileri adlı raporun sunumu için sözü bırakıyorum.

BELEDİYELER İÇİN STRATEJİK PLAN ÖNERİLERİ RAPOR SUNUMU

Mehmet Aslan - Ekonomist

Merhaba arkadaşlar, değerli katılımcılar, basın mensupları, hepimizi ayrı ayrı saygıyla selamlıyorum. Bir saha çalışmasının sonuçlarını sizlerle paylaşmış olacağım. 80 sivil toplum kuruluşu, kente ilişkin, kentin iktisadında, sosyal yaşamında, kadınlar çocuklar meselesinde yer alan 80 STK’nın görüşlerini size yansıtmış olacağım. Bizim de bu süreçte katkılarımız oldu...

02-03 Ocak tarihlerinde Odak Grup toplantıları yapıldı. Toplantılara katılım sağlandı. Daha sonra o toplantılardan çıkan sonuçlar raporlaştırıldı. Bu çalışmalardan özet çıkardık. Ben size raporun özetini sunmuş olacağım. Şu anda ekranda o raporu görüyorsunuz.

DİTAM YK Başkanı Mesut Azizoglu, YK Üyeleri, Sedat Yurtdaş, moderatörler, benim haricimde Nevin Soyukaya, Meral Özdemir, Dilan Kaya Taşdelen, Reha Ruhavioğlu bu arkadaşlarımızın çok çok ciddi katkıları oldu. Bunları ayrıca ifade etmek isterim.

Diyarbakır neleri kaybediyor? Bunlar, nasıl tasnif edilecek? Biz bunları kentin, Büyükşehir Belediyesi’nin stratejik planı içerisine nasıl dahil edebiliriz? Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi’nin böyle bir stratejik plan çalışması varsa bunlar ortaklaştırılabilir mi? Şehirler artık stratejik planlarını bu tarz yöntemlerle uyguluyorlar. Buraya gelmeden önce bazı kentlerin stratejik planlarına baktım. Bizim için iyi örneklerden bir tanesi İzmir Büyükşehir Belediyesi stratejik planı ki ona da Model İzmir diyorlar. Eğer buradan bir çalışma çıkarsa, oradan esinlenmeyle adına Model Diyarbakır denilmesini öneririm.

Diyarbakır Surlarının şekli, amblemi bizim çok önemli. Bunu kentin simgesi olarak kullanmamız gerekiyor. Diyarbakır, henüz bu amblemi kullanmadı. Bu simge uluslararası tanıtımımızın bir parçasına dönüşebilir.

¹ ‘Diyarbakır, Yerel Hizmetler ve Ortak Akıl’ Toplantısı 23 Temmuz 2024 tarihinde Diyarbakır’da düzenlenmiştir.

Kalkan balığı üzerine hikâyeler inşa edebilir veya mevcut hikâyeleri güncelleştirebiliriz. Kimi efsanelerde, kalkan balığı şekli Yunus peygamberle ilişkilendirir. Bunlar geliştirilebilir...

Odak grup toplantılarında dört başlık altında Diyarbakır'ı inceledik, ele aldık. Deyim yerindeyse Diyarbakır'ın üzerinden kuş uçuşu geçmiş olduk. Neler var bu kentte? Nelere itiraz ediliyor? Eksik olan, fazla olan şeyler nelerdir? Bunları değerlendirmek istedik.

“Kent, Çevre ve Kültürel Miras” meselesi en fazla üzerinde durduğumuz konu oldu. Sonra Kadınlar, Gençler ve Çocuklar İçin Nasıl Bir Kent... Bir diğer, başlığımız “Sosyal, Kültürel Yaşam ve Politikalar” ve moderatörlüğünü yaptığımız “İktisadi Durumu ve Kırsal Kalkınma” meselesi üzerinde konuştuk.

Belediyelerin stratejik planlarına katkı sunmak üzere konu başlıkları halinde yapılan öneriler şu şekildedir.

1. Kent, Çevre ve Kültürel Miras

1.1. Suriçi'nin Tarihi, Kültürel ve Sosyal Dokusu

- Kentteki mevcut tescilli yapılar ile Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaaj Alanı'nın Unesco Dünya Miras Listesi'ne girmesine neden olan çalışmaların sağladığı arka plan desteğiyle Suriçi'nin eski dokusuna dönüştürülmesi için 1954 yılındaki kadastral paftalardaki ada, parsel, sokak sınırlarıyla kütle dokuları temel alınmalı
- Dünya Miras Alanının bütünlüklü korunması sağlanmalı,
- 1/5000 Nazım İmar Planı revize edilmeli, Suriçi'ndeki KAİP sınırı, Hevsel Bahçeleri de dahil edilerek genişletilmeli ve KAİP yeniden belirlenmeli,
- Dünya Miras Alanı Alan Yönetim Planı yeniden yapılmalı ve alanın koruma stratejileri mevcut tahripler ve bozulmalar da dikkate alınarak yeniden düzenlenmeli,
- Alana dair gerçekleştirilecek tüm planlar katılımcı ve şeffaf süreçlerle hayata geçirilmeli,
- UNESCO Reaktif Misyonunun 2023 yılında düzenlediği rapor ve bununla ilişkili UNESCO'nun aldığı kararlar dikkate alınarak alanda iyileştirmelere gidilmeli,

1.2. Kentin Ulaşım Altyapı Sorunları

- 30 büyükşehir içerisinde çevre yolu olmayan Diyarbakır'da ulaşım sorununun çözümü için daha etkin çalışmalar yürütülmeli, lobicilik ve siyasal baskı kanalları kullanılmalı,
- Çevre yollarının güncel ihtiyaca göre planlanarak hayata geçirilmesi,
- Şehir içi ulaşım planının revize edilmesi,
- Raylı sistem ile toplu taşıma sorunu ve trafik yoğunluğunun giderilmesi,

1.3. Kentsel Planlamada Merkezi Düzeyde Kararların Alınması,

- Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile kayyım belediyeceğinin, kanunlara aykırı bir şekilde park alanlarını, rekreasyon alanlarını, eğitim, sağlık alanlarını iptal edip adeta bir emlak ofisi gibi kendi arazisinin değerini artırıp satışa çıkarmasına ya da noktasal revizyonlarda oluşan rantın bir anlamda rüşvet çarkı oluşturmasına karşı yasal süreçlerin işletilmesi,
- Yerel yönetimlerce bu sorunun çözümüne yönelik plan, uygulama ve karar aşamalarında gerekli önlemlerin alınması,

1.4. Kentsel Altyapı Sorunları

- Kentin çekirdek noktası olan Suriçi'nin tarihi ve kültürel dokusunun korunması,

- Toplumsal hafızasının kaybolmaması için kentsel dönüşüm kararı ile kamulaştırma kararlarının iptal edilmesi
- Kentsel dönüşüm uygulamalarının durdurulması
- Zorunluluk halinde uygulanması gereken kentsel dönüşümlerde insanı odağına alan, mülkiyet ve konut hakkına saygılı, yerinde dönüşüm uygulamaları gerçekleştirmeli.
- Merkezi veya yerel düzeyde yapılan kentsel dönüşüm planlarına müdahil olmanın yöntemleri ve araçları geliştirilmeli.
- Sur-Silvan yolu örneğinde olduğu gibi özel parsel sahiplerine sağlanan büyük ölçekli rant girişimlerinin engellenmesi
- Manipüle edilen imar planı ve raporlarının gündeme getirilmesi
- Nüfus projeksiyonlarında %50, %100 gibi ciddi artışlara gidilerek kamusal alan, yeşil alan oranlarının taktiksel düşürülmesinin ifşa edilmesi
- Planlardaki mevcut nüfus ve projeksiyonlu nüfusun teknik olarak çalışılması, planlama veya revizyonlar neticesinde oluşacak rantın, revizyon veya değişiklik alanı içerisindeki bütün nüfusa adil olarak dağıtılmasının yol ve yöntemlerinin çalışılması

1.5. Yerleşim Yeri ve Konut Planlaması Sorunu

- Sadece Diyarbakır kent habitatu değil, ilçelerde uygulanan rant eksenli planlar ve revizyonlar da gündemde olmalı.
- Sadece rantı hedefleyen uygulamalar konusundaki farkındalığı değil, ‘ideolojik planlama’ kavramı da gündemde tutulmalı ve tartışılmalı,
- Ranta yönelik düzenlemelere karşı yapılacak çalışmalarda sadece çıkar gruplarının hedef alınması, bazen planın arkasındaki politik saiklerin gözden kaçmasına, güvenlik amaçlı, ya da sosyal ve tarihi dokuyu hedef alan düzenlemelerin arka planına odaklanmaya engel oluşturabilir. Bu nedenle oluşturulacak itirazlar da çok boyutlu ve stratejik olarak gözden geçirilmeli ve toplumla paylaşılmalı.

1.6. Kentte Çıkar Amaçlı Rant Yaratma Sorunu

- Rant paylaşımının ortaklaştığı bu yapılanmalara karşı sadece şehir plancıları veya mimarların oluşturduğu sivil toplum kuruluşlarıyla değil, daha geniş katılımlı yapılarla mücadele edilmeli.
- Rant ve politik imar meselesine yönelik olarak spesifik (Kent Konseyi) gibi, icrai ve mali açıdan da desteklenmiş yapılar oluşturulmalı

1.7. Kaçak Yapılaşma ve İşgal Girişimleri

- Merkezi yönetim ve kayyım belediyeciliğinin kentte genellikle güvenlik odaklı yaklaşımlarının yarattığı boşluk, işgal ve kaçak yapılar konusunda oluşan refleksleri doğal ve yerleşik bir davranışa ve bir hak olduğu düşüncesine dönüştürüyor. İşgale ve “nitelikli kaçak yapılar” karşı, işgalcinin kimliği, politik görüşü, sosyal networku vs. gibi konulara bakılmadan kent refleksi oluşturulmalı,
- “Bize yakın”, “bize uzak” “işgalci” kavramları üzerinden pozisyon oluşturarak, bizzat “işgal” kavramının kendisi meşrulaştırılmamalı,
- Dicle Vadisi, Hevsel Bahçeleri ve Ongözlü Köprü çevresindeki işgallere ivedilikle son verilmeli, boşalan yerler doğal yapıya uygun olarak düzenlenmeli,

1.8. Yerleşim Biçimlendirmede Sınıfsal Hiyerarşinin Oluşumu

- Müteahhit eksenli olarak yerleşmiş olan konut anlayışına karşı ekolojik öncelikler üzerine alternatif modeller üretilmeli,

- Büyük ölçekli, dolayısıyla büyük rant içeren projelerin “piyasayı belirleme” ve talebi şekillendirme misyonuna karşı alternatif planların üretilmesine öncelikli verilmeli,
- Talebin mutlak bir şekilde piyasa koşullarında oluşmadığı dikkate alınarak, düşük gelirli ailelerin konut edinebilmesi için karşı argümanlar, projeler üretilmeli,

1.9. Su Tüketimindeki Kontrolsüz Artış Sorunu

- Müteahhitlerin maliyetleri önceleyen yaklaşımlarıyla su kullanımının yönetilmesi ve ekolojik yaklaşımların plan dışında tutulması, su tüketim sorununun çoğalmasına neden oluyor. Öncelikle su konusunda sistematik bir kullanım standardı geliştirilmeli.
- Kontrolsüz su kullanımı ve kuyu için sondaj açılmasının Konya ovasında olduğu gibi obruklar oluşturmaması için “gri su” olarak da nitelendirilen suların dönüştürülerek kullanımının sağlanması için imar planına mecburi notlar eklenmeli.

1.10. Site Tipi Yapılaşmanın Nitelikli İstihdamın Oluşumunu Engellemesi

- Konut üretme mekanizmaları işletildiğinde nitelikli işgücünün istihdam edilmesi de bu mekanizmanın bir parçası olarak tasarlanmalı.
- Küçük parsellere ve orta, alt gelir grupları için konut üretilmesi daha yaygın hale geldiğinde çok daha fazla sayıda mimar, mühendis, tekniker gibi nitelikli işgücünün istihdam edilmesi sağlanabilir.

1.11. Kentte Yetersiz Altyapı Sorunları

- Tüm altyapı sistemlerinin planları, kentin mevcut ve geleceğe dönük ihtiyacı dikkate alınarak, ilgili belediyesince revize edilmeli ve uygulanmalı,
- Temiz ve kirlı su sistemleri günümüz ihtiyacına göre yenilenmeli,
- Müteahhitlerin maliyetleri önceleyen yaklaşımlarıyla su kullanımının yönetilmesi ve ekolojik yaklaşımların plan haricinde tutulması sorunların çoğalmasına neden oluyor. Öncelikle su kullanımı konusunda bir standard geliştirilmeli.
- Gri su olarak da nitelendirilen suların dönüştürülerek sulamada kullanımının sağlanması için imar planına mecburi notlar eklenmeli,
- Ayrıca suların ikinci, üçüncü kullanımına uygun bireysel çözümler de geliştirilmeli, (Banyodan arta kalan suyun sifonda kullanılabilmesi gibi...)

1.12. Yağmur Sularının Değerlendirilmesi

- Yağmur sularının deşarj edilmesi, kanalizasyon, sinyalizasyon, biyolojik arıtma gibi konuların çözümüne yönelik çalışmaların yapılması,
- Yağmur sularını deşarj olarak toplayıp herhangi bir işleme tabi tutmadan ve kanalizasyona katmadan değerlendirmenin yöntemleri üzerinde yoğunlaşmalı,
- Siterde ve yeniden yapılanma alanlarında yağmur suyu uygulamalarının projelere yerleştirilmesi bir yöntem olarak benimsenmeli,
- Dicle nehrine atıkların bırakılmaması konusunda gerekli alt yapı sistemlerinin kurulması ve cezai yaptırımların ayırım gözetmeksizin uygulanması için gerekli mekanizmalar oluşturulmalı,
- Dicle nehrinin kirletilmemesi konusunda kentin bütün bileşenlerinin kararlı ve engelleyici yaptırımlara açık olmalı,

1.13. Kentin Yeşil Alanlarına Müdahale Edilmesi Sorunu

- Diyarbakır ve Dicle Vadisi bütünleşik olarak kentin ekosistemini oluşturuyor. Dicle Vadisi ve Hevsel Bahçeleri, Dünya Miras Alanı içerisinde kaldığından bu bütünlüklü olarak değerlendirilmeli.

- “Alan Yönetim Planı” yeniden yapılarak stratejik koruma önlemlerinin ve kriterlerinin alınması, kentin tüm yeşil alan stratejilerinin de bu bütünlüğe uygun olarak geliştirilmeli ve doğal ekosisteme uygun mimari ve peyzajın bütünlüğü dikkate alınmalı,
- Özellikle yeşil alanların vasfının değiştirilerek dönüştürülmesi için merkezi düzeyde alınan kararlar veya imar planlarında yapılan noktasal düzenlemelere son verilmeli,
- “Kent estetiği” popüler bir kavramdan ziyade uygulamanın merkezini oluşturmalı,
- Peyzaj, sadece ağaçlandırma bağlamında düşünülmemeli, bu konuya çok yönlü ve sistematik yaklaşılmalı.
- Orta refüje çam, çınar vs. dikildiğinde bunun yol açacağı su sarfiyatının yaratacağı sorunlar konusunda belediye ve ilgili meslek kuruluşları ortak çalışmalar yürütmeli. Bu çalışmalar gürültü, hava kirliliği, ses kirliliğine, karbondioksit emisimi gibi teknik detayları da kapsamalı.
- Peyzaj mimarisi rastlantısal bir faaliyet olmaktan çıkartılmalı,
- Ölçeğine bakmadan, özellikle yeni yerleşim alanlarının oluşturulması süreçlerinde peyzaj projesi zorunlu hale getirilmeli, lokal çözümler yerine, bütünlüklü çözümler tercih edilmeli.

1.14. Trafik ve Otopark Sorunu

- Trafik yoğunluğuna yol açacak alışveriş merkezi, hastane, banka gibi diğer ticari alanların yapımı aşamasında yol açacakları trafik yükü hesaplanmalı,
- Araçların park etmesine yönelik belirli bir standart oluşturulmalı,
- Belirli alanlara kullanım önceliği verilmesi, düzensiz park yapılanmalarına karşı gerekli cezai yada önleyici politikaların uygulanması,
- En temel kamusal alan olan yollar ve meydanların korunması ve bunların gasp edilmesinin önlenmesi,
- Diyarbakır’ın artan nüfusu ve ulaşım yapısı ve bireysel araç sahipliğiyle trafiğin minimize edilemeyeceği dikkate alınmalı.
- Trafik daha insani uygulamalarla desteklenmeli, toplu taşımaya kanalize ederek belirli saatlerde araç trafiğini sınırlayacak yöntemlerle daha insancıl bir yaşam alanı kurgulanmalı.
- Şehir içi ulaşım ağı, özel gereksinimli kişilerin de rahatlıkla kullanabileceği şekilde planlanmalı ve düzenlenmeli,

1.15. Ulaşımında Yaya Eksenli bir Sistem

- Kentte araç odaklı değil insan odaklı bir ulaşım planı oluşturulmalı ve uygulanmalı,
- Kenti ikiye ayıran ve yayanın karşıya erişimini zorlaştıran bat-çık uygulamalarından vaz geçilmeli,
- Üst geçitlerinin kullanımının bir kültür olarak yaygınlaştırılması için basamak yükseklikleri gibi ergonomik önlemler alınmalı,
- Engelli bireylerin kullanımına yönelik asansörlü üst geçit uygulamaları projelerde bir standart olarak tanımlanmalı,
- Yaya yürümeye teşvik edecek bütünlüklü bakış açıları geliştirilmeli,
- Yaya geçitlerinde geçiş zamanlarını belirleyici sesli uygulamalar gibi yöntemlerle kolaylıklar sağlanmalı.

1.16. Metruk Yapılar Sorunu

- Metruklaştırma üzerinden de facto olarak başlatılmak istenen kentsel dönüşümler reddedilmeli, gerekliliği konusunda mutabakat oluşmalı, dönüşüm süreçlerinin de mekan ve insan boyutu üzerinden planlanması sağlanmalı,

- Suriçi’ni sadece fiziki mekan değişikliklerine indirgeyecek ticari, rant amacı taşıyan, kimliksizleştiren ve tarihsel hafızayı yok etmeyi amaçlayan uygulamaların karşısında ekolojik dönüşümü merkezine alan bir dönüşüm geliştirilmeli,
- Suriçi’nin geleneksel sosyo-kültürel dokusu muhafaza edilmeli,
- Merkezi yönetim ve belediyeler bu alanların metruklaşma ve bunu takiben yıkımına yönelik kentsel dönüşüm politikalarından vaz geçmeli, alanın fiziki, sosyal ve kültürel olarak iyileştirilmesi için katılımcı süreçlerle projeler geliştirilmeli.

1.17. Dicle Nehri ve Vadisindeki Tahrifatlar

- Dicle Nehri Vadisi meselesine bağlı sorunların çözülmesi, kent ve kent dinamikleri için öncelikli sorun olmalı,
- Kuşlar, balıklar, sürüngenler, böcekler dahil 635 canlı türünün yaşamını sürdürmesinin de ön koşulu olarak Dicle’nin doğduğu yerden itibaren nehir statüsüne kavuşturulması çalışmaları yürütülmeli,
- Nehirle ilgili yasal statü oluşturulduğunda, bu kapsamda kum ocakları, nehre yönelik işgaller, 100 metre koruma bandı sistemi gibi konular kendi bağlamı içerisine oturtulmalı,
- Dicle Nehri’ne ilişkin nehirden su çekme, nehir kumunu kullanma, nehre atık bırakılması, kirletilmesi vs. gibi hususların çözümü için bir sistematik oluşturulmalı,
- Nehre ilişkin tahrifatın asgariye indirilmesinin bir diğer gerekliliği de On Gözlü Köprü dahil olmak üzere kafe, restoran, millet bahçesi gibi yapılaşmalara izin verilmemesi.

1.18. Deprem vb. Afetlere Yönelik Afet Planlama Sorunu

- Gerektiğinde hazır edilmek üzere arama ve kurtarma ekibi oluşturulması bir ihtiyaç olarak tanımlanmalı,
- Kentteki riskli yapı stoku belirlenmeli, yapı envanteri çıkarılarak belirli bir risk sırası ile tüm binaların deprem güvenliğinin belirlenmesi zorunlu hale getirilmeli,
- Yapıları güçlendirme, kentsel dönüşüm, yerinde dönüşüm, sosyal konut projeleri ilgili meslek odaları ve üniversitelerle beraber işin uzmanlarından görüşler alınmalı, kamu yararı gözetilmeli ve rant odaklı anlayışlar terk edilmeli.
- Sosyal, ekonomik ve mekânsal gelişim için bu uygulamalar bir bütün olarak ele alınmalı.

2. Kadınlar, Gençler ve Çocuklar İçin Nasıl Bir Kent

2.1. Toplumsal Yaşamı Destekleyen Dayanışma Ağları

- Önümüzdeki dönemde, 2015 ve öncesindeki temsili yapılar oluşturularak kadın, genç ve çocukların katılım hakkı yeniden tesis edilmeli,
- Bu mekanizmalar aracılığıyla Sur’da, Yenişehir’de, Kayapınar’da, Bağlar’da yaşayanların sorunları birincil elden, birincil ağızdan tespit edilmeli ve çözümler de bu doğrultuda şekillenmeli
- Yönetimsel mekanizmaların oluşturulmasının ardından kadınlarla, gençlerle ve çocuklarla bu kentin birlikte nasıl yönetileceğine ilişkin bir çerçeve çizilmesi,
- “Zımsız Kres” adıyla yeniden oluşturulan yapılar üzerinden yereldeki dayanışma ağlarının, devam ettirilmesi.
- “2012 öncesinde belediyelere ait oyun odaları vardı. Bu oyun odalarına ebeveynler ve çocuklar gelir, aileler ve kadınlar sorunlarını aktarır, paylaşırlardı. Çocuklar için oluşturulan oyun odaları girişiminin ebeveynler açısından çözüm ve farkındalık oluşturduğu için yeniden yapılması,

- Bahçeyê Zarokan kreşi, Zarokistan gibi özellikle çalışan ebeveynlerin çocuklarını güvenle bırakacakları alanlar oluşturulmalı,
- Çocukların kendi anadillerinde, uzmanların gözetiminde akranlarıyla buluşabildiği, oyun oynayabildiği ortamlar sağlanmalı,
- Mahallelerde Kadın Yaşam Merkezleri oluşturulmalı, buralarda kadınların ve çocukların yararlanabileceği alanlar oluşturulmalı,
- Sosyal yaşamı düzenleyen, dayanışmayı attıran, bireylerin ihtiyacına yönelik alanlar ile iletişim olanaklarını sağlayan yapılar oluşturulmalı,
- Diyarbakır'da çocuk kentine uygun çalışmaların yürütülmesi,
- Kentte yaşam alanları inşa edilirken, çocukların fiziksel ve bilişsel gelişim özelliklerine uygun bir şekilde tasarlanması,
- Çocukların, gençlerin sosyal hayatlarını sağlıklı bir şekilde geçirebilecekleri alanların oluşturulması

2.2. Yaygınlaşan Uyuşturucu Madde Bağımlılığı

- Uyuşturucu kullanımının çözümünde bütün tarafları içine alan bir kapsamın oluşturulması,
- Madde bağımlılarının topluma yeniden entegrasyonu\rehabilitasyonlarından önce, madde kullanımını önleyici yaklaşımla, yeni ve potansiyel kullanıcıların bu alanların dışında tutulmasına, bunu sağlamak için de ailelerin daha duyarlı olmaya teşvik edilmesi,
- 'Uyuşturucu karşıtı' bir şehir bilinci oluşturulmalı, uzmanlık düzeyinde destek olarak politikalar üretilmeli ve uygulanmalı,
- Madde bağımlılığı ile ilgili sahada çalışan Hevra kurumunun yeniden aktif hale getirilmesi
- Belediyenin kontrol alanlarda uyuşturucu madde kullanımını engelleyici ı ve önleyici tedbirlerin geliştirmesi, çalışmaların yapılması
- Okul önlerindeki büfe ve bakkalarda "tek dal" sigara satılmasının yasaklanması,
- Uyuşturucu tüketiminin azaltılması amacıyla kurumların birlikte hareket etmesi,
- Uyuşturucu kullanım alanlarına yönelik çalışmaların yapılması,

2.3. Uyuşturucu ve Siyasal Biçimlendirme

- Kadınlara, gençlere ve çocuklara yönelik toplumsal yapıların yeniden oluşturulması,
- Aram Tigran ve Cigerxwin Kent Konservatuarları, eğitim destek evleri, sportif faaliyetler, Sarmaşık Derneği gibi yapılar üzerinden kentin dezavantajlı gruplarına yönelik faaliyetlerin yeniden yürütülmesi,
- Doğrudan çocukların gelişimini hedefleyen Zarokistanların açılması, mahallelerde çocuk bakım merkezleri, oyun alanlarının oluşturulması,
- Uyuşturucunun önlenmesi için çözüm stratejilerinin oluşturulması,
- Kanalizasyondan (atık su analizi) alınan örneklerin tahlil edilmesiyle sorunun boyutu hakkında bir yaklaşım oluşturulabilir. Bu yaklaşımla bir anlamda kentin uyuşturucu haritası çıkartılarak kullanımın semtlere göre yoğunluğu ölçülebilir ve yoğunluğun olduğu semtlere yönelik daha radikal çözümler geliştirilebilir.
- Tescilli yapı olmayan metruk yapıların uyuşturucu kullanımında tercih edilen yerler olduğu için tespit edilmesi, bu yapılar için önlem alınması,
- Bağımlılık meselesi bütüncül olarak değerlendirmeli, çocukların maddeyle tanışmaları, maddeye ulaşmaları ve bunların bir sonucu olarak da suça itilmeleri bir arada değerlendirilmeli,

2.4. Mekan ve Kent Planlarının Yeniden Gözden Geçirilmesi

- Engelli bireylerin, kadınların, çocukların, gençlerin ve bakıma muhtaç özel gereksinimli bireyler dostu bir kent yaratılması için öncelikle mekan ve kent planlarının yeniden gözden geçirilmesi,
- Yerel yönetimlerce mekanların tasarımı, kurgulanması, kentteki bütün toplumsal kesimlerin entegrasyonu makro bir politika olarak kurgulanmalı,
- Mekan tasarımına örnek oluşturması açısından müze tabelalarının çocukların görebileceği yükseklikte olması,
- Sinema, tiyatro, müze, okul, hastane, istasyon vs. gibi toplumsal alanların 3 boyutlu örneklerinin yapılarak katılım ve erişilebilirlik önündeki engellerin kaldırılması ve bu yönde modeller geliştirilmesi,
- Çözüm stratejileri oluşturulurken kentte 140 ile 150 bin arasında engelli birey olduğu varsayılarak projeksiyonların ve planlamaların yapılması,

2.5. Kayyım Döneminde Kapatılan, İşlevsiz Hale Getirilen Kadın Kurumları

- İşlevsiz hale getirilen özellikle kadın sığınma evlerinin varlıklarını sürdürmesi,
- Kadınların desteklenmesi için barınma, sığınma gibi ihtiyaçlarının karşılanması,
- Kadınların sorunlarını çözmek, ihtiyacına yönelik sığınma evi inşa etmek veya sığınma evi öncesinde güvenliğini sağlamak için bazı durakların oluşturulması ve ihtiyaçların giderilmesi,
- Kadınların başvuru mekanizmalarının oluşturulması, yeniden işlevli hale getirilmesi, söz konusu mekanizmaları güçlü bir şekilde çalışmaları yürütecek şekilde yeniden konumlanmalı,
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bir anlayışı tesis etmek için zihniyet dönüşümü yaratılmalı, bu dönüşüm eğitimler ve değişik etkinliklerle desteklenmeli,
- Kamusal alanda kadın ve çocukların kullanabileceği güvenlik butonları olmalı. Tehlikede hissettikleri anda ulaşabilecekleri kanalların, korucu mekanizmaların belediyeler tarafından denetlenebilir ve de uygulanabilir olması,
- Kadın ve çocuğa duyarlı bütçelerin oluşturulması,
- Hem yerel yönetimler hem de kent dinamikleri üzerinden kadınları istihdam edilecek alanların yaratılması,

3. Sosyo-Kültürel Yaşam ve Politikalar

3.1. Kayyım Müessesesinin Yaratığı Tahribat ve Katılımcılık

- Kayyım rejiminin şehre verdiği insani, kültürel ve toplumsal tahribatın objektif bir dökümü yapılmalı,
- Halkçı belediyecilik için yönetime katılım politikası uygulanmalı;
- Birbirinden farklı düşünen aktörler karar alma süreçlerine dahil edilmeli,
- Seçimlerde bütün toplumsal kesimlerin kent yönetimine ortak edilmesi;
- Muhtarlar, meslek odaları, emek örgütleri, sivil toplum kuruluşları, farklı dünya görüşlerini de temsil eden dernek ve yurttaş girişimleri ile ortak çalışılması,
- Amed Şehir Tiyatrosu, Ma Music, Zarok Ma, Wêjeh Amed, Amidart, Mordem gibi kültür-sanat kurumları ile kadın, gençlik ve çocuklara yönelik çalışmalar yürüten yeni kurumların biriktirdikleri bilgi, birikim ve tecrübeden faydalanılmalı,
- Bu kurumların yerel yönetimlerle işbirliği ve paydaşlık ilişkisi içinde izleyici ve denetleyici bir rol üstlenmesi,
- Sivil toplum tecrübesinin yerel yönetimi güçlendirmesi amacıyla yerel yönetimler ve sivil toplum iş birliği zeminini güçlendirecek adımları atılmalı,

3.2. Kent Kimliğinin Korunması

- Diyarbakır'ın kent kimliğini güçlendiren çalışmaların yürütülmesi,
- Şehrin kültürel, dilsel ve dinsel çoğulcu kimliğini koruma çabası içinde olunması,
- Şehrin çok kimlikli ve kültürlü yapısını koruma ve yaşatmayı bir teamül ve norm olarak kabul edilerek buna uygun bir şehir yönetiminin icra edilmesi,
- Şehrin inanç ve kültür tarihinin hakikate uygun şekilde anlatılması ve çok kimlikli ile çok kültürlülüğü yansıtan bir tarih-turizm politikasının benimsenmesi,
- Şehrin kimliğiyle ilişkili politikalarda ilgili kurum, kişi ve gruplar aktif katılmalı ve kent kimliğinin korunması bakımından bu kişi, grup ve kurumların bir tür istişare ve izleme mekanizması içinde yer almaları sağlanmalı,
- Din, mezhep, felsefi ve siyasi görüş ayrımı yapılmaksızın, kentte bulunan tüm halkların ve inançların kendilerini özgürce ifade etme hakları tesis edilmeli.

3.3. Kültürel ve Sanatsal Etkinliklerin Dönüşümü

- Kentteki kültür sanat kurumları, kentin kimliğini gözetecek kültür-sanat politikasında ve politikaların icrasında güçlü bir şekilde yer almaları,
- Buna göre yerel yönetimler, bu kurumların bağımsız yahut özerk statüleri içinde kültür-sanat üretimine dahil olacak mekanizmaları hayata geçirmeli,
- Yaklaşık 8 yıldır belediyenin kültür-sanat hizmetlerinin tamamen değiştiği göz önünde bulundurularak bugüne kadar ihmal edilmiş sosyal ve kültürel hayatın canlandırılması,
- Kültür-sanat üretiminin daha kapsayıcı olması,
- Diyarbakır'ın kültür-sanat alanında uzun dönemli politikasının belirlenmesi ve bütüncül bir kültür politikası izlenmesi,
- Politikaların belirlenmesi, icra edilmesi ve izleme süreçlerinde kültür kurumları, sivil toplum ve ilgili diğer paydaşlarla işbirliği içinde hareket edilmeli,
- Şehrin sivil dinamikleri kültür politikası bakımından hem yerel yönetimlerin yükünü hafifleten hem de onları izleyen ve değerlendiren bir pozisyona sahip olmalı.

3.4. Ana Dilin Durumu ve Ana Dil Politikası

- Kürtçenin kötüleşen durumunu en acil sorunlardan biri olarak görmeli ve meselenin önemine denk bir bütüncül politikayı, paydaşlarla birlikte oluşturarak hayata geçirilmeli,
- Yerel yönetimlerin dil politikası oluşturmalı, Kürt dilinin eğitimi ve kullanımı ile ilgili politika belgeleri yazılı ve ulaşılabilir olmalı,
- Kürt illerdeki sosyal, siyasal ve iktisadi alanlardaki çalışmalar Kürtçe olarak yapılmalı, Kürtçenin pazar dili olması sağlanmalı, bu bakımdan kurum ve paydaşlar teşvik edilmeli,
- Çocuklar için ana dilde eğitim hizmeti veren kreşler ve eğitim merkezleri yeniden açılmalı.
- Yerel yönetimler, bu hizmetleri yürütürken şehirdeki diğer kreş vb. kurumları da bu çalışmalara dahil etmeyi hedeflemeli,
- Kürtçeye yer veren kreş ve çocuk oyun merkezleri çeşitli uygulamalarla teşvik edilmeli. Örneğin belediyenin kreşler için uyguladığı müfredatı uygulamak isteyen kreşlere personel, malzeme vb. desteklerde bulunmayı taahhüt etmeli,
- Parklarda çocuklar için Kürtçe etkinlik ve eğlenceler düzenlenmeli,
- Kürtçenin kamusal görünürlüğü artırılırken Kürtçe çalışmalar takdir edilerek dilin itibarı korunmalı,
- Yerel yönetimlerde anadilde hizmet anlayışıyla hareket edilmeli ve anadilde hizmet verebilecek personel istihdam edilmeli,
- Yerel yönetimler, Kürtçe yayıncılık yapan kurumlarla işbirliği içinde olmalı, çocuklar için çok dilli masal ve öykü kitaplarını temin etmeli ve ücretsiz dağıtımını yapmalı,

- Çocukların anadillerinde okuyup yazmalarını teşvik edecek etkinlikler düzenlenmeli, anadil kullanımının yaygınlaşması sağlanmalı,
- Belediye imkanları; anadil temelli çok dilli eğitimi desteklemek amacıyla her yıl düzenlenen seçmeli anadil dersleri kampanyalarına billboard v. gibi hizmetleri sunmalı
- Seçmeli Kürtçe dersleri tercih eden öğrencileri teşvik kampanyalar düzenlemeli ve bu dersleri verecek öğretmenlere materyal desteğinde bulunulmalı,
- Yerel yönetimler Kürtçenin prestijini Diyarbakır'da, bölgede ve Türkiye genelinde arttıracak çalışmalar içinde olmalı,

3.5. Eğitim

- Yerel yönetimler, Diyarbakır'ın eğitim kalitesini arttıracak uzun erimli bir süreci planlayarak işletmeli,
- PISA verilerine göre ana dilinde eğitim almayan çocuklar, aynı sınıfta olsalar bile anadilinde eğitim alan diğer çocuklara göre 1 ila 1,5 yıl geriden geliyorlar. Bu sebeple anadil temelli çok dilli eğitimin, eğitim niteliğini de çarpıcı biçimde etkileyen bir hak ve talep olduğu görülmeli ve bunu destekleyen politikalar hayata geçirilmeli
- Bir şehrin eğitim kalitesinin nasıl artabileceği ile ilgili uzman kişi ve kurumlarla işbirliği içinde bir strateji planı hazırlamalı ve bu plan ilgili kurum ve paydaşlarla işbirliği içinde yürütülmeli,
- Yoksullukla mücadele ve okul beslenmesi gibi önemli ihtiyaçların belediyelerce karşılanması,
- Belediyeler, ihtiyaç durumuna göre pilot uygulamaları hayata geçirmeli ve yaygınlaştırmalı,
- Kentte ekonomik durumu düşük olan mahallelerde destek kursları yaygınlaştırılmalı, bu kurslarda beslenme ve oyun desteği de verilmeli,
- Üniversite öğrencilerine kayıt desteği ve burs verilmesi konusunda şehrin dinamikleri ile birlikte hareket etmeli ve mümkün olan en fazla sayıda öğrenciye destek olmalı,

3.6. Sağlık

- Bütün yurttaşların sağlık hizmetlerinden, ücretsiz, eşit ve kendi ana dilinde faydalanması ve ulaşabilmesi bir ilke olarak kabul edilmeli ve bir politika haline getirilmeli.
- Koruyucu ve önleyici sağlık hizmetleri ve genel halk sağlığı hizmetleri yerel yönetimlerin önemli görevleri arasında kabul edilmeli,
- Şehrin sağlık bilincini geliştirici çalışmalar yürütülmeli,
- Hastanelerde ana dilinde sağlık hizmeti verilebilmesi için personel desteği, eğitimler ve teşvikler içeren bir mekanizma hayata geçirilmeli,
- Toplumun sağlık sorunları ile ilgili düzenli çalışmalar yapılmalı ve ilgili sağlık kurumları, odalar, sivil toplum örgütleri ve sendikalarla ortak çalışmalar yürütülmeli,

4. İktisadi Durum ve Kırsal Kalkınma

4.1. Diyarbakır İçin Doğru Kalkınma Eksenli Çalışmaları

- Kavramların ve gelir yaratma yöntemlerinin değiştiği, yapay zekanın kısa süre içerisinde gündelik yaşamın önemli bir parçasına dönüştüğü bu günlerde kalkınmayı destekleyen bir politikanın oluşturulması ve tartışılması,
- Sanayi sektörünün kent kalkınmasına yönelik daha etkin sonuçlar yaratabilmesi için 2'nci sanayi sitesi, tekstil organize sanayi bölgesi, KSS'ler ve iptidai olarak OSB dışında oluşan üretim sahalarının nasıl daha efektif ve verimli olabileceği analiz edilmeli,
- Sanayi sektörüne ilişkin oluşturulan paradigmaya bağlı olarak sanayiye bağlı gelişmenin mutlak bir zorunluluk olup olmadığı da değerlendirilmeli,

- “Diyarbakır için doğru kalkınma eksenini ne olmalı?” sorusu için kentin doğru ekonomik modellerin oluşturulması,
- Yeşil enerjiyi ve güneş enerjisinin kullanımını arttıracak yaklaşımların geliştirilmesi,
- Kent için orta ve ileri teknolojiyi üretmeye yönelik çalışmalar yapılmalı.
- Taşımacılık veya lojistik avantajlara sahip Diyarbakır’da özellikle tarım sektörünün lojistik altyapıyla entegrasyonu neticesinde önemli bir güç merkezi olabileceğine yönelik planlamalar yapılmalı,
- Diyarbakır üretim politikasına katkı sunacak politikaların uygulanması, tarımsal ürünlerin üretilmesi ve işlenmesinin teşvik edilmesi,

4.2. Tarım Sektöründeki Sorunlar

- Tarım sektörünün genel kapsamı incelenmeli, geleneksel ve modern tarım dengesi birlikte değerlendirilmeli,
- Tarım veya tarımsal sanayi konusunda bir gelişim ve değişim politikası uygulanmalı bunun için akademisyenlerden faydalanılmalı,
- Dünyada tarımsal öncelikler hızla değişiyor, ekonomik tarım her geçen gün daha ciddi bir öncelik olmaya devam ediyor. Dünya nereye gidiyor? Topraksız tarım da yaşanan gelişmeler nelerdir? İnovatif yaklaşımlarla geliştirilen hayvancılık uygulamaları, akıllı tarım, akıllı sulama olanakları nelerdir? İklimde ekstrem değişiklikler yaşandığı dönemlerde çevreye, iklime ve kuraklığa dayalı tohumların ıslah edilmesi çalışmalara ne düzeydedir? Gibi sorulara yönelik çalışmalar yürütülmeli.
- Üniversitenin, özellikle bazı konularda yaptığı spesifik araştırmalarla Diyarbakır’ın daha rekabetçi olduğu tarımsal ürünler için çalışmalar yürütülmeli, yeni ürünlerin geliştirilmesi için çalışmaların yürütülmesi,
- Diyarbakır açısından jeotermal enerji potansiyellerinin değerlendirilmesi,
- Kentin tarımsal sanayisinin oluşması ve güçlenmesi için ve rekabetçi bir tarım kimliğinin geliştirilmesi çalışmalarının yürütülmesi,
- Pazar üzerinde söz sahibi olmak ve fiyat belirleme inisiyatifine sahip olması amacıyla lisanslı depoların oluşturulması çalışmalarının yürütülmesi,

4.3. Sektörel Sorunlar

- Hizmet sektörünün en önemli alt bileşeni olan turizm sektörünün kent için güçlü bir kalkınma dinamiğine nasıl dönüştürüleceği tartışılmalı
- Sektörler paylarının GSMH içerisindeki dağılımına bakıldığında Diyarbakır’ın hizmet üreten bir kent olduğundan hareketle, hizmet üretiminin nitelikli hale getirilmesinin önemsenmesi,
- Toplumsal refah seviyesini yakalamak için Diyarbakır’ın lojistik açıdan analiz edilmesi,
- Diyarbakır’ı hizmetler sektörünün yarattığı/yaratacağı katma değer açısından ele alınması ve buna göre kent projeksiyonlarının oluşturulması,
- Tarımsal sanayiye yönelik rekabetçi yapıya bağlı olarak kentin bir lojistik merkeze dönüşmesi için çalışmaların yürütülmesi,
- Kentin lojistik merkeze dönüşmesi, tedarik zincirini kontrol eden stratejik bir merkeze dönüşmesine vesile olabilir.
- Kentin marka olarak öne çıkması amacıyla depolama, taşımacılık, muayene ve gözetim, soğuk zincir, lisanslı depoculuk, stok alanları, sigorta ve gümrük işlemleri ve nispeten paketleme, ambalajlama hizmetleri gibi katma değerli hizmetler için çalışmaların yürütülmesi,
- Hizmetler sektörünün iki ana bileşeni olan turizm ve ihracat üzerinden incelenmesi,
- Kırsalın kalkınmasını destekleyecek politikaların uygulanması,

4.4. Sanayi Sektöründeki Sorunlar

- Sanayi altyapısının sadece karayolu, hava ulaşımı veya demiryolu ve limana ulaşım anlamına gelmediği, ayrıca sanayi parselleri oluşturma çalışmalarının yürütülmesi,
- OSB’ler yanında KSS’lerin gelişmesine destek olacak aktif politikalar oluşturulmalı,
- Sanayi parseli olarak tahsis edilmesi planlanan, ancak daha sonra TOKİ konut alanına dönüştürülmek istenen arazilerin geri kazanılması örneğinde olduğu gibi kararlı ve dirençli yaklaşımlar geliştirilmeli,

4.5. Belediyelerin Ekonomi Alanının Dışına İtilmesi Sorunu

- Kayyım uygulamalarıyla tamamen işlevsiz hale getirilerek merkezi yönetimin bir parçasına dönüştürülen belediyenin sosyal, siyasal ve ekonomi alanının dışına itilmesinin önlenmesi,
- Kente ilişkin birçok uygulamanın belediyeden geldiği, “belediyesi olmayan kentin yetim olduğunu” ve büyük bir güçten mahrum kalacağını, bu gücün ekonomiye müdahil olması,
- İstanbul ve İzmir Büyükşehir belediyelerdeki gibi iktisadi işletmelerin oluşturulması ve bunların deprem konutları yapmak, ürün satın alarak kooperatiflere destek vermek, kadın kooperatiflerinin gelişimine katkı sağlamak gibi ekonomik faaliyetleri gerçekleştirilmesi,
- Belediyelerin yönetiminden sorumlu oldukları kentle iktisadi olarak bütünleşmesi ve bu alanda faaliyet göstermesi,
- Belediyelerin iktisadi faaliyetlerde bulunması ve gerekirse işletmeler üzerinden faaliyet göstermesi,

Sedat Yurtdaş - Ditam Başkan Yardımcısı (Moderatör)

Hepimiz, 8 yıllık kayyum döneminin ne kadar büyük tahribatlara ulaştığını bu rapordan görmüş olduk. Söz gelimi bazı belediyelerin bütçesinin yüzde 92'sinin personel giderine tahsis edilecek kadar tutarsız bir personel politikası izlendiğini, araçların hibe edildiğini, belediyelerin çalışamaz hale getirildiğini, pek çok taşınmazın adeta yağmalanır gibi kurumlara tahsis edildiğini ve dağıtıldığını başkanları ziyaretimiz sırasında ayrıntılı olarak öğrendik. Dolayısıyla bütün bu meselelerin çözümü için çok ciddi bir çalışma gerektirdiği açık. Bu koşullar altında konuşmasını yapmak üzere öncelikle sözü Büyükşehir Eş Başkanımız Sayın Serra Bucak'a bırakıyorum.

Serra Bucak - Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanı

Değerli katılımcılar, sivil toplumun değerli başkanları, belediyelerimizin değerli eş başkanları, sivil toplumun yönetim kurulu üyeleri, sevgili kadınlar... Hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Bugün buraya davet edildiğimiz için çok mutluyuz. Çok kıymetli, çok önemli bir çalışma. Bu anlamıyla emeği geçen DİTAM'a, yönetim kurulu üyelerine, değerli başkanlara ve sivil toplumda çalışmalara katkı sunan tüm aktivistlere teşekkür ediyoruz.

Raporlaştırılmış hali bizlere de iletilen odak toplantıları seçim dönemine denk gelmişti. Bu toplantılarda çok kıymetli öneriler açığa çıktı. Özet rapor ve sunumdan da gördüğümüz üzere önümüzde oldukça yoğun, meşakkatli, annelerimizin de dediği gibi daimi olmasını istediğimiz bir beş yıl var. Sekteye uğratılan, tahrip edilen, gasp edilen yerel yönetimler ve bunun sonucunda yerel hizmetlerin uygulanmadığı bir 8 yılın sonucu olarak büyük bir yıkımla karşı karşıyayız.

Önümüzdeki beş yılda ve beş yılın sonunda da bu bir araya gelişleri çalışmamızın periyodik bir parçası haline getireceğiz. Çünkü bizi güçlü kılacak, bizi Amed yapacak, bizi birlikte bir şeyler yapmaya sevk edecek, yönlendirecek; sadece tartışmaya değil, hep birlikte uygulamaya da sevk edecek en büyük ve en kıymetli mekanizma buralardan doğacaktır. Kimi arkadaşlarımızla daha kalabalık, kimi arkadaşlarımızla daha dar toplantılarda bir araya geliyoruz. Bu anlamıyla kendimizi çok güçlü hissediyoruz.

Bir parça hüünlü bir yerden fakat biraz samimi bir konuşma yapmak istiyorum. Yerel hizmetlerde neleri kaybediyor Amed? Aslında sorunun özü bir bakıma, "Yerellere Neden Kaybettiriliyor?".

Sürdürülebilir bir ortak çalışmayı gerçekleştirebilmemizin en önemli koşulu, toplum olma hakikatimizi ve toplumumuzun bugüne kadarki emeklerini, tüm beklentilerini ortaya koymamızdan geçiyor. Bu, öyle kolay verilmiş bir emek ve bunun sonucunda kendiliğinden ortaya çıkmış toplumsal yapı değil. Bizler, Kürt toplumu ve bu bölgenin tüm kentleri 2000'den bu yana yerel yönetimler pratiği olan bir partiye mensubuz. Eğrisiyle, doğrusuyla, eksikleriyle demokratik yönetim paradigmasına yön veren bir siyasi parti var. Elbette bugün siyasi partileri konuşmak için bir araya gelmedik ama bu coğrafyada siyasi partilerin, yereldeki mekanizmaların ve dinamiklerin güçlenmesi için ortaya koymuş oldukları çok önemli pratikler ve bir gelenek var.

Bu pratik bizim toplumumuzun kendi partisine ait. Biz, bunu iktidar partisinden, ana muhalefetten bekleyemiyoruz. Çünkü bu ülkenin bir kuruluş felsefesi, bir kuruluş kodu var: Bu da merkezîyetçi bir

sistemdir ve yerelleri Ankara'dan yönetmek isteyen bir bakıştır. Şimdi biz bu bakışın karşısına koyduğumuz siyasi, toplumsal ve kolektif aklımızı 2000'lerden, Demokratik Toplum Partisi'nden bu yana çok iyi hatırlıyoruz. Ankara koridorlarında bütün siyasi parti gruplarına *"Türkiye Neden Merkezî Bir Sistemle Yönetilmemelidir?"* adlı bir kitapçık hediye etmiştik. Türkiye'nin demokratikleşmesi ve daha fazla insan haklarına ve evrensel hukuka saygılı bir ülke haline gelebilmesi için neden Ankara'dan yönetilmemelidir, neden bölgesel yönetimlere ihtiyaç vardır gibi önemli sorular vardı kitapçıkta. Sene 2007 ve arkadaşlarımız bu kitapçığı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin koridorlarında dağıtabildiler ve konuşabildiler. Dolayısıyla bizler bugüne gelirken geriye götürüldük. Neden geriye gittik ve bu geriye gidişi nasıl durdurabiliriz?

Bu geriye gidişle kaybettiğimiz hususlar hepimizi çok kaygılandırıyor. Bu nedenle, sizin raporunuzun başlığında belirtilen çarpıcı soruyu tartışmak çok önemli. Sunumunuzda açığa çıkan her bir konuya büyük bir önemle, ciddiyetle ve özveriyle yaklaşmamız gerektiğini düşünüyoruz. Kente ait yarına bırakılmaması gereken, bugünden itibaren adım atmamızı gerektiren, hepimizi doğrudan ve bütünlüklü olarak ilgilendiren pek çok konu var.

Bizler üç buçuk aydır seçildik ve seçildiğimizden bugüne pek çok sivil toplum buluşması ve odak grup toplantısı yaptık. Stratejik Plan çalışmamız kapsamında, *"Diyarbakır önümüzdeki beş yılını planlıyor"* başlıklı odak grup toplantılarında bir araya geldik. Az önceki sunumda açığa çıkan kent, çevre, ulaşım, sosyal yaşam, kadın, genç, çocuk, engelli, kaçak yapılaşma, altyapı sorunlarımız, şehir içi ulaşım, akıllı kentler, sosyal konutlar, metruk binalar, deprem, afet, bağımlılıkla mücadele, hatta orta refüjler konularını konuştuk. Bu kenti tahrip eden, altyapısıyla, kentin sosyolojisiyle, eğitimiyle, sağlığıyla ilgilenmeyen, bu kente dair iyi olan hiçbir şeye dair adım atmayan 8 yıllık bu anlayışa karşı ne yapmalıyızın cevaplarını aradık. Bir araya gelmek, tartışıyor olmak çok güzel, ortak sonuçlara varıyor olmak çok kıymetli ama artık uygulamaya geçmemiz ve çalışmamız lazım. Artık daha dar, daha odaklı bir şekilde ilerleyerek bu kent için ne yapılabilir sorusuna dair somut adımlar atmamız gerekiyor. Biz yerel yönetimler olarak, bu işin öncülüğünü yapan veya farklı biçimleriyle destek veren yapılarla ortak çalışmanın önünü açmak istiyoruz.

8 yıl boyunca, bu kentin çok önemli dönüm noktalarında, afet, deprem, pandemi gibi pek çok toplumsal meselede bu kentin sivil dinamikleri hızlıca bir araya geldi, daha da ötesinde somut çalışmalar yapan, uygulayan, inşa eden bir yerde oldu. Bugün çok daha güçlüyüz. Çünkü yerel yönetimler çok önemli olduğu gibi kolaylaştırıcı, kente doğrudan dokunan alanlardır aynı zamanda. Bu sebeptendir ki yerel yönetimlerin önemini her zamankinden daha çok savunmalı, her zamankinden daha çok gündemimize almalıyız. Önümüzdeki 5 yılın stratejik plan çalışmaları daha büyük ölçekli, daha sürdürülebilir ve daha uzun vadeli olacak. Kimi çalışmaları çok kısa sürede hayata geçirebileceğimiz gibi, bazılarını orta ve uzun vadede ortak bir akılla ve doğru temelde yönlendirebilmemiz gerekir.

Bu bağlamda bazı somut çalışmalarımızdan bahsetmek isterim. Bağımlılıkla mücadele gibi çok önemli bir meselemiz var. Bu konuyla ilgili çok hızlı bir biçimde bir araya geldik ve şu an itibarıyla bir alan arayışına giriştik. Uzman arkadaşlarımızla bu çalışmayı sürdürebilmek istiyoruz. Ama maalesef belediyemizde bunu yürütecek uzman çalışan konusunda eksikliklerimiz var. Kayyumlar kenti tahrip etmekle kalmadı, belediyemizin içini de insan kaynağı anlamında boşalttılar. Bizlerin ne kadar akılcı ve ihtiyaca dönük projeleri var ise belediyelerimizin mevcut çalışan yapısında da bir o kadar eksiklik ve yetersizlik var. Bu gerçeği de ortaya koymadan geçmezken, bu konuda da çözüm arayışında olduğumuzu belirtmek isteriz.

Yine Engelli Daire Başkanlığını kuracağımız hem seçim beyannamesinde hem de Kent Beyannamesinde yer almıştı. Bu kentin uzun yıllardır çözülemeyen, çözülmek istenmeyen sorunlarından biri de engellilerin hayat koşullarını hem fiziksel hem ekonomik hem de sosyal anlamda kolaylaştıracak tek bir adımın atılmamış olmasıdır. Bu anlamda, Diyarbakır'ı bir pilot kent ilan edip Engelli Daire Başkanlığını kuracağız.

Kayyumlar 8 yılda kentimize tek bir isale hattı çekmedi. Kentin su, kanalizasyon, altyapı meselesini bile isteye çözmek istemedi. 2016'da ihaleye çıkılan tüm altyapı projelerini çok bilinçli bir şekilde iptal etti. Son üç buçuk

aydır en çok konuştuğumuz hususlardan bir tanesi “Suyu nasıl yönetebiliriz, yeni kuşaklara nasıl bırakabiliriz, nasıl sürdürülebilir kılabiliriz” konusudur.

Kent büyüdü ve bugün iki milyona yakın bir nüfus var. Kentin imarı ne yazık ki tekçi, rantçı anlayışın elinde kaldı ve bizim istemediğimiz bir yöne evrildi. Bu sadece kent mimarisini, kent dokusunu zarara uğratmakla kalmıyor, aynı zamanda yerel yönetimlerin götüremediği su, ulaşım ve benzeri pek çok sorun halinde karşımıza çıkıyor. Bu haliyle, bu problemleri bilen, gören bir yerde, bütün ilçe belediyelerimizle ve DEM Partimizin yerel yönetimler anlayışıyla şekillenen bir imar politikasını önümüzdeki beş yılda hayata geçirmek istiyoruz. Bunun için meslek odalarıyla, Mimarlar Odası'yla, farklı gruplarla bir araya gelmeyi önemsiyoruz ve ortak çalışma yürütmek istiyoruz.

2015 sonrası kayyumlar eliyle, merkezi hükümet eliyle bugün tahrip edilmiş ve şu an neredeyse Koruma Altındaki Dünya Mirası listesinden çıkarılmak üzere olan Surlar ve Hevsel bahçelerimiz var. Binbir emekle ve mücadele ile bizden önceki yönetimlerin 2014-2016 arasında başta belediye, alan yönetimi, bu kentteki tüm sivil toplum örgütleri ve kültürel varlık alanında çalışan tüm kıymetli çalışanlar olmak üzere hepsinin emekleriyle bir UNESCO sürecini üstlendik. Dünya Mirası listesindeki alanlarımızda daha fazla tahribat yaşanmaması için hep birlikte elimizi taşın altına koymamız gerekir.

Elbette önümüzdeki beş yılda en önemli çalışmalarımızdan bir tanesi Sur'u yeniden yaşamsal hale getirmek olacaktır. Yaşamı orada yeniden kurmak, tescilli yapıları koruma altına almak ve aynı zamanda Dicle Nehri'ni korurken oradaki işgallere son vermek olacak. İşgaller konusu, kentin en önemli gündemlerinden bir tanesidir. Yerel yönetimler olarak hizmet götürdüğümüz ilk yıllarda da kaldırım işgalleri vardı, Sur diplerinde işgaller vardı. Kentin pek çok yerinde bu anlamıyla yerleşmiş bir kültür var ve bu kültürle mücadele etmemiz gerekiyor. Ancak son on yılda bu işgal ve çökme kültürü bilinçli bir politika olarak aldı başını gitti. Kentin tamamı çökülen bir yer haline gelsin, kentin tamamı işgal edilsin, edilsin ki, sözde yöneticilerin işgalleri ve çökmeleri belli olmasın. Bu kent, kafasını o kadar çok sorundan kaldıramasın ki yukarılarda bir yerlerde yapılan yolsuzluklar, tahribatlar, çökmeler, işgaller, rantlar açığa çıkmassın. Maalesef böyle bir atmosfer yarattılar ve bugün bunun yansımalarını çok derinden yaşıyoruz.

Bizler üç buçuk aydır her sahada, Bağlar'da, Sakarya'da, Ofis'te, Yenişehir'de, Sur'da, Balıkçılar'da çok ufak adımlarla, insanlarla teker teker sabırla konuşarak, bu kentin bizim olduğuna onları yeniden ikna etmekle uğraşıyoruz. Sokakların bizim olduğuna ve korumamız gerektiğini hatırlatmaya çalışıyoruz ve ne yazık ki büyük bir direnç ile karşılaşıyoruz. Bu hepimizin sorunu. Biz bu meseleyi tek başımıza çözemeyeceğimizin çok farkındayız. Bu mesele güvenlikçi bir bakış açısına hapsolarak zabıtayla, kollukla çözülebilecek bir mesele değil, bu bir cesaret ve kolektif mücadele meselesidir.

Sur diplerinin temizlenme sürecine sıklıkla işaret edildi. Bu önemli bir süreçtir ve kendi döneminin içerisinde çok büyük katkısı ve bugünlere yansımaları olmuştur. Kuşkusuz bizler de bu cesareti oradan alıyoruz. Ancak üzerinden yirmi beş yıl geçti ve bu yirmi beş yılda kentimiz toplumsal dokusuyla ve dinamikleriyle bambaşka bir hale geldi. Bu hakikatin farkında olarak mücadele etmek zorundayız ve tek başımıza asla değil. Özellikle bu kentin sürdürülebilir, yaşanabilir, temiz, kaldırım işgallerinden arındırıldığı bir kent olması noktasında herkesin desteğine ihtiyacımız var. Tüm sivil toplumun, ben de buradayım, yaşıyorum ve bu kente katkı sunmak istiyorum diyen herkesin yapabileceği bir şeyler var. Biz bunları ancak el birliğiyle, ortak akıl fikir ve ortak uygulamalarla hayata geçirebileceğimizi biliyoruz.

Geçtiğimiz sene bir deprem gerçeğini yaşadık. Depremden önce de pek çok ilçemizde bir barınma ve konut sorunu deprem sonrası daha da acil bir konu haline geldi. Geçmişte yaptığımız toplantılarda, yerinde dönüşüm nasıl olmalı diye konuşuyor, bu şehirde bir konut fazlası olduğunu biliyorduk. 10-11 yıl geçti ve bu kentin hala bir konut fazlası var. Ama bu konutlar kimler için yapılıyor? Hangi sosyo ekonomik statüdeki insanlar için yapılıyor? Kimler için satışa sunuluyor? Bütün meselemiz bu. İmarlar açılıyor, kent istemediğimiz yerlere doğru saçaklanarak büyüyor ve alıcıları da belli bir sosyal statüde, ekonomik statüde

insanlar oluyor. Bu kentin geri kalanı Bağlar, Şehitlik, Ben û Sen, Fiskaya, Huzurevleri ne olacak? Örneğin, Bağlar'ın 2000'lerin başından beridir sokaklarının ve evlerinin iyileştirilmeye, sağlamaştırılmaya ve dolayısıyla yerinde dönüşüme ihtiyacı var. 8 yıllık kayyum tahribatıyla birlikte, pandemi ve deprem sonrası yaşanan ekonomik ve sosyal kriz üst üste geldi ve ortaya çok daha derin, çok daha büyük bir kriz çıktı.

Dolayısıyla Amed'de yoksul, barınamayan, kirasını ödeyemeyen halkın konut sorununa yeni bir bakış açısı geliştirmemiz gerekiyor. İki hayalimiz var: Bir tanesi yerinde dönüşüm. Bu hayali gerçekleştirmek için en az 4 apartmanlı, 4 bloklu bir rezerv alanına ihtiyacımız var. Şimdiden bunun için bir arsa arayışına girdik ve istiyoruz ki sosyal konutlar inşa edelim. İkinci bir hayalimiz var: Bunları yaparken yerinde dönüştürürken kimseyi yerinden göç ettirmeden başka alanlarda, başka semtlerde sosyal konut üretebilir miyiz? Kimseyi yüksek fiyatlarla, ödenmesi mümkün olmayan kredilerle ev satın almaya mecbur bırakmadığımız ama herkesin barınma hakkının garanti altına alındığı, kooperatif birlikleriyle insanları konut edinmeye, sağlıklı, erişilebilir ve iyi bir konutta yaşamaya yönlendirebilmek için elimizi taşın altına koyabiliriz. Biz Amed'de, bunun bir modelini oluşturabilir, bölgemizden başlayarak her yerde bu modeli yaygınlaştırabiliriz. Bunu yapacak gücümüz, inancımız, aklımız var ve en önemlisi buna her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var.

Deprem sonrası yaşadığımız tahribatlar kentin orta yerinde duruyor ve hiçbirimiz buna gözümüzü kapatamıyoruz. Çok net ifade ediyoruz, buradan açıkça söylüyoruz, çağrı yapıyoruz. Madem biz gözümüzü kapatmak istemiyoruz, o zaman yalnızca yerel yönetimler üzerinden değil, bu kentin tüm dinamikleriyle, sermayedarları ile, meslek odalarıyla, sivil toplumla, mimarlar odasıyla, TMMOB'la, hukuk örgütleriyle ve herkesle bir araya gelip bu sorunu çözmemiz ve yeni bir bakış açısı kazandırmamız lazım.

Bugün bu kalabalıkla bu kıymetli toplantıya katıldığımız için çok teşekkür ediyorum. Buradaki tartışmalar ve öneriler stratejik planımız için çok kıymetli. Stratejik plan ekibimiz, daire başkanlarımız bugün burada oturuyor, notlarını alıyorlar. Son üç buçuk aydır gittiğimiz her toplantıda, ilgili yönetim birimlerimizle, meclis üyelerimizle notlarımızı alıyoruz. Biz sorumluluğumuzun farkındayız. Görevimizi en iyi şekilde, layıkıyla yerine getirmek istiyoruz. Birlikteliğe, beraberliğe, dayanışmaya her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var.

DİTAM'a bugün bizleri burada buluşturduğu için tekrar çok teşekkür ediyoruz. Hepinizin emeğine, yüreğine sağlık. Teşekkür ediyorum.

Sedat Yurtdaş - DİTAM Başkan Yardımcısı (Moderatör)

Samimi, içten ve son derece net çözüm önerilerini içeren konuşması için Sayın Serra Bucak Eş Başkana çok teşekkür ederiz. Çok açık ki bir ülkede demokrasinin varlığı yerelde demokrasi olmasına bağlıdır. Yerelde demokrasi yoksa o ülkede de demokrasi yoktur.

Söz sizde Sayın Doğan Hatun.

Doğan Hatun - Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanı

Bütün arkadaşları saygıyla selamlıyorum. Bu toplantıda bizleri bir araya getirdiği için DİTAM'a da teşekkür ediyorum. Bu kıymetli projede yer alan ve emek veren herkese de ayrıca teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Mehmet Aslan, sunumunda kentin sorunlarının birçoğuna değindi. Serra Başkan da hangi durumda olduğumuzu tane tane dile getirdi. Kentin bütün sorunlarını hep birlikte, bir araya gelerek çözebiliriz. Sadece belediye değil, kentteki bütün sivil toplum örgütleri ve halkımız ile birlikte kentimizin sorunlarına çözümler geliştirebiliriz. Amed'de bu sorunları çözme gücü var, bu gücü tam da içindeyken tecrübe ederek buralara

geldik. Binlerce yıldır bir arada yaşama, sorunlarını birlikte çözme gücü bu kentin kültüründe var. Bu kültür vücudumuzun her hücresinde kendisine yer bulmuş. Bu anlamıyla, söyleyeceğimiz en öncelikli şey bu sorunları çözmek için kendimize güvendiğimizdir.

Sunumda yazılan kent sorunlarını biz de belediyelere kayyum atandığından bugüne kadar tek tek izledik, kayıtlarını aldık ve buna dair söz ürettik. Bu toplantıları yıllardır birlikte yapıyoruz, sorunların ne olduğunu biliyoruz. Bu sorunların çözümünün de ne olduğunu biliyoruz. Son 8 yılda kentte ekonomik, psikolojik olarak büyük tahribatlar yaşanmış. Kurumun içinde önemli oranda tahribat yaşanmış. Bu sorunlara getirilecek çözüm iradesi, bu tahribatları da ortadan kaldıracaktır. Amacımız, kayyumların belediyeye bıraktığı borçları ödemeye odaklanan bir yönetim anlayışı oluşturmak değil, bu kentin sorunlarını çözüme kavuşturmadır. Bu sorunlar çözüldüğü zaman o borçlar da yıllar içinde erir gider. Biz, İller Bankası, Dünya Bankası, Kalkınma bankalarıyla temasa geçeceğiz. Belediyelerin sorunlarını çözmesi ve projelerini yapması için dış ülkelerde fon veren kuruluşlara başvuracağız. Altyapı, kanalizasyon, içme suyu için hibe veren yurt dışındaki kurumlara başvuracağız. Bizde bunu yapacak kapasite var. Belediyeyi katrilyonlarca borç altında bıraktılar diye bu kadar büyüyen bir kentin sorunlarını çözmeyecek ve hizmet yapmayacak mıyız?

Ergani ve Farqin'in (Silvan) içme suyu ve kanalizasyonu için Japonya Kalkınma Bankası'ndan 72 milyon avro hibe alınması söz konusu. Bu hibe, İller Bankası üzerinden gelebilecek. İller Bankası ise bu paranın sadece o proje için harcanacağı şartını ileri sürdü. Eğer İller Bankası bu paraya el koymazsa kentin sorunlarının çözümü için kaynak bulabiliriz. Buna yetecek gücümüz de kapasitemiz de var.

Biz kayyumların bıraktığı borçların, yaptığı tahribatların hesabını soracağız ve bunun her zaman takipçisi olacağız. Talanlarının ardından zevkusefa içinde yaşamalarına müsaade etmeyeceğiz. Bu kente hizmet olabilecek katrilyonlarca parayı kendi kişisel çıkarları için mi harcayacaklar? Öyle bir şey olmayacak. Bu para, Amed halkının cebinden çıkmış, bu paranın Amed halkına ve kentine hizmet için kullanılması gerekiyor. Bu kaynaklar kayyumlar ile etrafındakilerin keyif ve sefa sürmesi için gelmedi. Ancak biz adaletin yerini bulacağına, onlardan bunun hesabı sorulacağına inanıyoruz.

Afet konusunda bir hazırlığımız var. 6 Şubat depremlerinde bu sorunu çözümü için kentteki sivil toplum örgütlerinden doğru gerçekleşen tecrübeyi de esas alarak sadece deprem için değil kentteki diğer sorunlar, pandemi, sel, heyelan ve diğer afetlerle mücadele ve sorunların çözümü için Belediye bünyesinde Afet Koordinasyon Merkezimizi (AKOM) kurduk. AKOM'un yerini belirledik, arkadaşlarımız bunun mimari projesini hazırlıyor. Proje bittiğinde bunu sivil toplum örgütleriyle paylaşacağız. Bu konuda AFAD ile görüştük. Projemiz tamamlandığında ihalesini yapıp halkın hizmetine koyacağız. İtfaiye dahil olmak üzere hem eğitimler hem lojistiği için Amed'de daha büyük bir yer yapmayı düşünüyoruz. Çevremizdeki Kürt kentlerinde afet ile mücadele konusunda yeterli kaynağı bulunmayan birçok yapı var, biz oralarla da koordineli hareket edeceğiz.

Seçim sürecinde de sık sık dile getirdiğimiz anadili meselesine değinmek istiyorum, bu kentin dili hakkında konuşmak istiyorum. Kürt dili esnaflar arasında, pazarda konuşulmadığı sürece, Kürtçe eğitim dili olmadığı sürece asimilasyonun etkisi durmadan artacaktır. Kürtçenin resmi dil olacak seviyeye gelmesi ve asimilasyonun anadili kazanımlarımızı geriye götürmemesi için tedbir olarak ne yapabiliriz tartışmasını yürütüyoruz. Belediyenin içinden başladık ve bütün birim ve müdürlüklerin isimlerini iki dilli olarak yazdık. Belediyede hem toplumsal hem de teknik konularda başvuru ifadeleri dil alanında faaliyet yürüten sivil toplum örgütleri ve dil üzerinde çalışan yetkin kişilerle konuşarak uygun şekilde dönüştüreceğiz ve çalışmalarımızda kullanacağız. Amed kentinin dili Kürtçeye dönerse diğer Kürt kentlerinin dilinin de peyderpey Kürtçeleşeceğine inanıyorum. Asimilasyonun en büyüğü bu kent üzerinde oluyor; bu nedenle en büyük reaksiyonu da bu kentte geliştirmemiz gerekiyor. Bu konudaki hazırlıklarımızı, önümüze koyduğumuz çalışmalarını kademeli olarak kentteki bütün sivil toplum örgütleriyle paylaşacağız. Eksiğimiz ne ise hep birlikte bunları eleştireceğiz. Önceliklerimiz ne ise hep birlikte alanlarda yerine getireceğiz. Zarokistan, ZımZım kreş

gibi okul öncesi eğitim kurumları konusunda hazırlıklarımız var. Bir sorun çıkmazsa eğitim ve öğretim döneminin başlayacağı Eylül ayında 2-3 yerde bu kreşleri açacağız.

Dicle Nehrinin statüsü konusunda 2019 yılında Süleymaniye'de Mezopotamya Su Forumu yapılmıştı. Dicle nehrinin geçtiği kent, kasaba ve ülkelerde yaşanan sorunların tamamı, 1900 kilometrelik Dicle nehrinden kim istifade ediyorsa, kim ne tahribat görmüşse ve ne sorun yaşanmışsa bütünlüklü olarak bu forumda konuşulmuştu. Ben de bu foruma katılmışım. Diyarbakır'da Dicle Barajının bulunduğu yerden Batman sınırına kadar Diyarbakır'ın Dicle nehrinden nasıl istifade ettiğini, oradan Cizre'ye ve Rojava'ya kadar olan bölümü üzerinde güçlü bir araştırma yapmıştık. Bugün, Dicle Nehri üzerindeki barajdan Bismil'deki köprüye kadar yaklaşık 60 kilometrelik nehir yatağı statüsüz durumda. Bu bölümün bir statüsü yok; dere bile değil, vasıfsız olarak görünüyor. Dünyada da örnekleri var bu durumun. Afrika'da yine böyle statüsüz bir nehir var. Nehir yatağında yaşayan halk kendi arasında karar verip güçlü bir mücadeleyle, nasıl ki bir insana kimlik veriliyor, o nehre bir kimlik vermişler. Nehir de bir insan gibidir, kimliğe ihtiyaç duyar. Madem devlet nehrin statüsünü vermiyor, biz nehre bir statü vererek ona sahip çıkacağız.

Bu anlamda, UNESCO Kültürel Peyzaj alanı bizim için büyük bir fırsattır. Koruma Altındaki Mirasımızı mevcut kamu kuruluşlarıyla bir araya gelerek yeniden değerlendirmeliyiz. Bu mesele sadece belediye ile çözülemez, sadece sivil toplum örgütleriyle çözülmaz, sadece Amed ile de çözülmaz. Bu mesele için büyük bir diplomasi yürütmek gerekiyor. Bunun için bir komisyon kurup ilgili her kesimle, siyasi partilerle ve yetkililerle konuşulması gerekiyor. Nehir bir statüye kavuşmadığı müddetçe orada her zaman kum ocakları olacaktır. Nehre bir statü verilmedikçe siyasetçi istediğinde UNESCO Kültürel Peyzaj alanında kendisi için proje de yapabilecek, nehir yatağında her türlü rant alanını açabilecektir. Nehir yatağı, bu haliyle her türlü tehlike ile karşı karşıyadır.

İşgal meselesine gelince, On Gözlü Köprü civarının kafeler tarafından işgal edilmesi, sadece işgal değildir. Diyarbakır'a gelen turistlerin işgal edilmiş bu yerlerde bir kere oturduktan sonra bir daha Amed'e geleceğine inanmıyorum. Bu yerlerde öyle talancı bir akıl var ki- herkes için söylemiyorum, aralarında dürüst insanlar da vardır- 5 kişilik bir demlik çay satıyor, karşılığında 2 bin TL'ye yakın fahiş paralar alıyor. Bu durum kentimizin ismine zarar veriyor. Bu konuda herkesi dayanışmaya çağırıyoruz. Bu meselede orayı halk için, turistler için, kent kimliğimiz için ve orayı sosyal bir alan haline getirmek için hepimizden destek istiyoruz. Belediye zabıtası oradaki işgal ve talanın üstesinden gelmek için tek başına yeterli değil. Ancak ve ancak bütün bir kent, bütün kurumlarıyla ve bütün siyasi partileriyle hep birlikte bunun üstesinden gelebiliriz. İşgal edenlerin, kafeleri açanların kim olduğuna bakmadan hareket etmeliyiz. Orası kentimizin aynası ve bir yüzü, kent kimliği için çok önemli bir yerdir. Biz bu sorunun diyalog ile çözülmesini istiyoruz, yalnızca zabıta ile çözüm aramak istemiyoruz. Bunun için herkesten tek tek rica ediyoruz: biz hazırız eğer siz de ikna olmuşsanız orası için bir çözüm bulabiliriz. Bütün bir kent olarak dilimizi ortaklaştırıp, birlikte hareket ederek ve taraflarla konuşarak çözüm geliştirebiliriz. Kepçe, dozer ve zabıta en kolay şeydir, biz diyalog yöntemini savunuyoruz. Halkımız da bunu bilsin, halktan da yardım istiyoruz. Dicle Nehri, orayı işgal edip işletme açanların değildir, nehir hepimizindir. Amed halkının oradan adil ve özgür bir biçimde istifade etmesini istiyoruz.

Kentsel dönüşüm konusunda bir konuyu hatırlatmak isterim. İki buçuk yıldan uzun süre önce TMMOB eş sözcüsüydim, Münir Karaloğlu da o dönem Amed valisiydi. O zaman kentte çok sayıda kaçak ev ve işyeri inşa ediliyordu. TMMOB olarak bu kaçak yapıları, tek tek tespit ederek bütün belediyelere bu yapıların kaçak olup olmadığını sorduk. Belediyeler, bütün bunların kaçak olduğu ve gerekli tedbirleri alacakları cevabını verdi. Ancak bu konuda keyfi davrandılar ve kaçak yapıları engellemediler. Büyük rant getiren ticari yerler için de bir şey yapmadılar. Bu nedenle Oda olarak bütün kayyumlara dava açtık. Amed Adliyesi önünde basın açıklaması yaptık. Ancak ertesi gün bu kentin valisi, Ben û Sen'e, Fiskaya'ya, ardından da Peyas'a gitti. 40-50 yıl önce inşa edilen binaları halkın üstüne yıktı. Biz o zaman ona şu sözü söyledik: Sen bizi yanlış anladın.

Senin gidip geldiğin yol üzerinde kaçak yapılar yapılmış. Neden bununla ilgilenmiyorsun da 50 yıl önce kendisine barınmak için ev yapan yoksul insanların evlerini başlarına yıkıyorsun?

Bugün bu şehrin yönetimindeyiz ve bu sorunla ilgileneceğimizi bilmenizi isteriz. İki gün önce Çevre ve Şehircilik Bakanı Amed'e geldi. Biz Bakanla görüşmek istiyorduk ama davet etme gereği görmediler. İçişleri Bakan Yardımcısı Münir Karaloğlu, eskiden ne demişe o gün de aynı şeyi söyledi: Fiskaya'yı yıkacağız, Ben û Sen'i yıkacağız, orayı yıkacağız, buraya yıkacağız, dedi. Depremde binlerce yapı zarar gördü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürü ağır hasarlı olan bu yapıları neden yıkmadı da metruk bıraktı? Bir yerden metruk olarak bahsediliyorsa, orada kentsel dönüşüm başlatılıyor. Metruk yapıların neden yıkılmadığı konusunda şunu söyleyebilirim. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı her yerde TOKİ politikası uyguluyor. Dolayısıyla ömrünü tamamlamış denilen yerler büyük rant ve talan yeri haline getirilmek isteniyor. Rant alanlarını genişletmek için halkın yaşam alanından çıkmasını istiyorlar. Ama oradaki halk nasıl çıkacak, nereye gidecek? Orada yaşayan halkın oluşturduğu kültürü, toplumsallığı, halkı oradan göçerterek ortadan kaldırmak istiyorlar. Bunun için oraları metruk hale getirerek bu yıkım ve talana zemin hazırlanıyor.

Çevre ve Şehircilik Bakanına buradan çağrıda bulunuyoruz. Bu kentte yaşıyoruz. Halkın oylarıyla seçtiği belediye eş başkanlarıyız. Bu kentte bir proje yapacaksanız bizi de dikkate almanız gerekiyor. Çünkü burada yaşayan halk bizi seçti, bizi yok sayamazsınız. Biz halk ile varız. Bu kentte uygulamaya çalıştığımız projeler konusunda birlikte konuşmak, müzakere etmek ve her şeyi ortaklaşarak değerlendirmek gerekir. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Karayolları Bölge Müdürlüğü bizimle de çalışsın istiyoruz. Devlet Su İşleri Müdürlüğü'nün kentin içme suyu için bizimle ortaklaşsın diyoruz. Kentimizin birkaç yıl sonra susuz kalmaması için onlarla görüşmek istiyoruz. Ama randevu taleplerimize yanıt bile verilmiyor.

Bu kente atanan kayyumlar 8 yıldır bu kentin kanalizasyondan, içme suyuna kadar hiçbir hizmet yapmamışlar. Yeni bir su hattı açmamışlar, tıkanan hatları açmamışlar. 8 yılda kentin nüfusu 500 binden fazla artmış, su artık kente yetmiyor. Cumhurbaşkanlığı Strateji Planında Diyarbakır için fazladan bütçe ayrılması gerekiyor. Kentin bu sorununu ancak kentteki sivil toplumla, kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte çözebiliriz, bunun imkanları vardır.

Stratejik plan için iki aydır çalışıyoruz. 17 ilçenin muhtarıyla, kurumlarla, odalarla, meslek örgütleriyle odak grup toplantıları yaptık. DİTAM'ın bizi bir araya getirdiği bu toplantı bu gibi çalışmalar için iyi bir örnek. Stratejik plan aşamasında aklımıza gelmeyen konular, sorunlar burada konuşulsun, bize hatırlatılsın. Bunu 5 yılın planı haline getirelim. Bir kez daha DİTAM'a ve çalışanlarına teşekkür ederim.

BELEDİYELER İÇİN STRATEJİK PLAN ÖNERİLERİ: KATKILAR VE SORULAR

Sedat Yurtdaş - DİTAM Başkan Yardımcısı (Moderatör)

İlk sözü DİTAM Kurucu Başkanımız ve Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Mehmet Kaya'ya vermek istiyorum. Yapılan çalışmalara başından beri en güçlü desteği veren ve bizzat içinde yer alan bir arkadaşımız olarak konuyla ilgili söyleyecekleri son derece önemli. Buyurun Sayın Başkan.

Mehmet Kaya - Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası (DTSO) Başkanı

Teşekkür ediyorum. Sayın Serra Başkan, işverenlere bir çağrı yaptı. 23 bin işveren temsilcisi olarak cevap vermemiz gerekiyor. 23 bin üyemizin de yaklaşık 10 bini inşaat sektöründe faaliyet gösteriyor. Türkiye'nin inşaat sektöründe Diyarbakır firmaları önemli projelere imza atıyorlar. Önemli projelere imza atmakla birlikte, Kürt yatırımcıların hemen hepsinin gönlünde Amed ile ilgili bir projeye dahil olmak, yer almak var.

Tekstil Organize Sanayi Bölgesi, 6. Bölge teşvik kapsamındadır. Ama şu ana kadar gelip Tekstil OSB'de yatırım yapan 76 yatırımcının hemen hemen tamamına yakını İstanbul'dan, Ankara'dan, İzmir'den gelen yatırımcılar. Ama yatırımcıların geçmişine baktığımızda bu bölgeden çıkıp Batı'ya gidenler. İstanbul'da, dünyanın birçok yerinde işlerini büyütmüşler ve tekrar gelip bölgeye yatırım yapıp büyümeye de devam ediyorlar. Böyle bir duygusal yönleri var.

İnşaat sektöründe de böyle büyük bir ölçeğimiz, beklentimiz var. Kamu Müteahhitleri ve İş İnsanları Derneği (KAMİAD) gibi Türkiye'nin birçok ilinden müteahhitlerin bir araya gelerek kurdukları bir dernek. Diyarbakır İnşaat Müteahhitleri Derneği (DİMDER) gibi birçok derneğin üst kuruluşu KAMİAD. KAMİAD'ın başkanvekili Diyarbakırlı.

Sayın Başkan; gücümüz var. İş insanlarımızda da "bu bölgeyi sahiplenme" duygusu var. Biz hazırız. İş insanları olarak her zaman bu tür projelerin bir şekilde ya bizzat içindeyiz, ya yanındayız. Mutlak anlamda bu tür projeleri destekleriz. Bunu da kâr amacı güderek değil, tam da tersi, iş insanlarımız bunu çıktıkları bölgedeki topraklara karşı bir borcu olarak yaparlar. Yeter ki bakış açımızı olumlu yönde geliştirip, bölge insanlarımızla el ele verip burada neler yapabileceğimizi birlikte konuşalım, tartışalım.

5 yıl boyunca bu kenti sizler yöneteceksiniz. Bir bütün olarak bölgemizi belediyelerimiz yönetecekler. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Belediyeler Birliği (GABB) Başkanımız da burada. Bu birimlerle birlikte oturup projeler üretebilir, birlikte başarabiliriz.

Konuşmamı iki üç başlıkla sonlandıracağım. Biz, Kürtler olarak bölgede sık sık toplantı ve makro düzeyde değerlendirmeler yapıyoruz. Sorunlarımız da çok olduğu için toplantılar hem uzun sürüyor, hem de çok yorucu oluyor. Ama sonuçta en çok eleştirdiğimiz "kervan yolda dizilir" değimini maalesef bizler de uyguluyoruz. Ancak kervanı yola çıkarma konusunda becerikli olamıyoruz. Onun için bizler özellikle zor, dağ gibi bu sorunların hepsinin birden çözümünü beklemek yerine sorunları tek tek ele alıp dar ve zamanı da belli ölçekte yol almalıyız. Bir sorunu bir yılda, birini 100 günde, bir diğerini 500 günde bitirecek şekilde ortak çalışmalar yapmalıyız.

Ekonomi konusunda gerçekten model olarak çalışan bir yapı oluşturmalıyız. Bu nedenle yerelden oluşturulmayan, ekonomik anlamda yerelin katkısının olmadığı bir ortamda ne yaparsanız yapın çözüm

bulma şansınız yok. Bugün hükümetin en çok övdüğü 2012'de çıkan altı bölgesel teşvik sisteminin 12. yılı, zaten 12 yıllıktı. Bir diğer anlamda Diyarbakır'da bir fabrika açarsanız, 12 yıl teşvikten yararlanabiliyordunuz. Teşvikler, bu yıl bitti.

Bölgeler arası kalkınmışlık farkının giderilmesine yönelik çıkan teşvikin 12 yıllık rakamları açıklandı. Parasal ölçekte birinci ve ikinci bölge, yani İstanbul, İzmir gibi illerin aldığı toplam teşvik oranı %61'dir. Ancak normalde 5. ve 6 bölge için çıkan teşvikte her iki bölgenin aldığı teşvik oranı %10'dur. Sadece İstanbul 4 trilyon teşvik almış. Diyarbakır ise 470 milyar TL teşvik almış. Bir diğer anlamda İstanbul, Diyarbakır'ın 10 katı kadar teşvik almış.

Kurallara, kaidelere baktığımızda çıkan teşvik 6. bölgeyi destekleyen niteliktedir. Ancak bölgenin ihtiyaçları doğru belirlenmediği sürece bu teşviki oluşabilme şansı yok. Onun için yerellerdeki bu tür çalışmaların ve çıkabilecek ortak sonuçlarını doğru bir şekilde hayata geçirilmesini sağlamak lazım.

Bir de dünyada en çok tartışılan şeylerden biri de NEET dedikleri "Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olmayan Gençler" nüfus var. Diyarbakır Türkiye ortalamasının neredeyse 3 katı oranında. İşin diğer ilginç yanı da yerelde bir proje kapsamında yürüttüğümüz proje çalışmaları sırasında gördük ki Diyarbakır'da sadece yoksullar değil, zengin aile çocukları da ne eğitimde ne de istihdam da yer alıyorlar. Bu eğitimde ve istihdamda olmayanların en kötü yönüdür. Bu alanda da Türkiye ortalamalarının çok üst noktalardayız. Bu durum, sermayemizin sürdürülebilirliğini sağlamada kuşaktan kuşağa geçebilecek olan yatırımcıların ve yatırımların en önemli handikaplarından bir tanesidir.

Bu işlerde Büyükşehir Belediyesi çatı örgütüdür, çatı kuruluşumuzdur. Kentin sorunlarını dar toplantılarla, konunun paydaşlarıyla sorun ve çözümlere dair saptamalarımızı da doğru belirleyerek, bir an önce yola çıkmamız lazım. Yolumuz uzun, ama yolu yürürken önümüze çıkacak engelleri inançla aşmak, sonuçlarını da sahiplenmek zorundayız.

Bugün insan yaşam kalitesinden, sosyo-ekonomik gelişmişliğe kadar hangi parametreyi ele alırsanız alın bölgedeki sonuç, son 20 yıl içerisinde bugüne kadar olan politikaların iflas ettiğinin bir göstergesidir. Yeni bir şey söylemek lazım. Yeni şeyleri, doğru doğru zamanda ve doğru temelde inşa etmek için taşın altına elimizi koyarak yapmak lazım.

Reha Ruhavioğlu - Kürt Çalışmaları Merkezi

Bu çalışmayı Ocak 2024'ten itibaren yaptığı için hem de esas muhataplarıyla bunu tartışmamıza fırsat verdiği için DİTAM'a teşekkür ediyorum. Stratejik planın çerçevesiyle ilgili mümkün mertebe, detaylara girmeden birkaç şey daha söylemek istiyorum. Bu stratejik plan, Türkiye'de birçok belediye için çok formalite bir şey ve birbirinden çok kopyala, yapıştır planlardır. Fakat Diyarbakır'ın kendi bir hususiyeti var. Stratejik plan bir taahhütname olmak zorunda ve biz bir payitahta yaşıyoruz. Stratejik planla bir çeşit hükümet programı hazırlıyorsunuz. Dolayısıyla biz burada derdimizi dökeriz, şunu yaparız fakat en azından esas ve işin sorumlularının böyle büyük bir işi yapıyor olduklarının farkında olması gerekiyor, elbette farkındadırlar.

Belediye stratejik planlarının bize hedefleri, imkanları gözeterek rasyonel hedefler konulduğunu da göstermesi lazım. Biz 5 yıl sonra 300 tane Zarokistan'ı açacağız derseniz, çok gerçekçi bir hedef olmaz. Keşke 3000 tane açsak. Ama en önemlisi bütün bu planın mekanizmanın kılıcdan beslenen imkanları, koşulları gözetilen bir planla ve izlenebilir olması lazım. Bugüne kadar, Diyarbakır'da masa etrafında oturup birbirinize paydaş kültürü, paydaş ahlakı etrafında çok şey konuşuyoruz ama birlikte iş yapma kültürünün güçlü olduğunu düşünmüyorum. Kayyum döneminin hepimizin hayatını sekteye uğratması bir tarafa, ondan önce de çok harika bir paydaş ilişkimiz vardı diyemeyiz. O yüzden bu stratejik planda paydaşlara doğru sorumluluk

ve iş bölümü yüklenerek hem bahsettiğimiz ekonomik yıkımın altından daha güçlü, hızlıca kalkılması sağlanabilir hem de kentin sivil toplumuyla vesaire daha anlamlı bir işbirliği yapılabilir.

Burada çok somut bir örnek vermek istiyorum. Bir yıl içinde belediyenin kendi imkanları, iki tane Zarokistan açmaya imkan veriyorsa, yanı başımızda Ticaret Sanayi Odası ve Diyarbakır Barosu oturuyor. Neden onları teşvik etmeyelim ve kendileri de birer tane açsınlar? Neden bu dörde çıkmasın? Bu böyle bir paydaş dağılımı ve sorumluluk paylaşımı önemlidir. Diyarbakır'da yapabilecek imkanı olan kurumlar var. Bu masada oturan kurumların çoğunun yok ama bütçesi olan büyük kurumlar var. Bu kurumları, bazı sorumlulukların parçası yapmak önemlidir.

Stratejik planda ana kategorileri, onların altındakileri ve onların altındaki kategorileri izleyebilmemiz lazım. Madem bu toplantı bir Yerel Hizmetler İzleme Ağı'nın kuruluş parçası ise bu ağ altı ayda bir mi olur, yılda bir mi olur? Bütün bunları izleyebilecek şekilde belediyeye bir ayna tutabilir. Burada içeriden dostane, paydaş bir aynadan bahsediyorum. Bu hedefte biz şu noktadayız. % 5'te, % 10'da, % 50'deyiz diye izleyebilmemiz lazım ki, belediyemiz kendine gerçekleştirilebilir hedefler mi koymuş ve bu hedeflerin icrasıyla ilgili çalışıyor mu, görmemiz lazım. Dostlar olarak birbirimizin gelişmesi için birbirimizi teşvik edecek işleri yapmamız gerekiyor. Diğer taraftan her zaman bazı öncelikler vardır, önem derecesi hiç değişmeyen meseleler vardır. Bunlara doğru emek, zaman ve kaynak ayrılması gerekir. Bana sorarsanız bir vatandaş olarak keşke bütün kaynağı Zarokistan'lara harcarsınız. Ama böyle midir, mümkün müdür? Değil. Dolayısıyla kentin su gibi, temizlik gibi, altyapı gibi her zaman önemli sorunlarını göz ardı etmeden, anadil meselesi, bağımlılık meselesini de öncelikle meseleler arasına almak gerekiyor.

Şehrin istihdamıyla ilgili konuşuyoruz, Ticaret Sanayi Odası da biz hazırız diyor. O halde 3 sene sonra geldiğimiz noktadaysak, niye olmadı diye sorma hakkı olması lazım. Makro ölçekte, planda kiminle nasıl işbirlikleri yapılacak, bu işbirliğinden kim sorumlu olacak, bu işbirliği nasıl bir süreçle işleyecek. O zaman Mehmet Kaya, ayda bir belediye başkanıyla toplantı yapacağım, altındaki bürokrat genel sekreter yardımcısıyla üç ayda bir ya da haftada bir toplantım var diye bilebilir. Bu şekilde süreç ilerliyor olur ve anlamlı bir paydaş ilişkisi olur.

Belediyelerin halkı bu şehirde yaşamaktan memnun kılmak gibi çok temel bir meselesi var. Maalesef Kürt şehirlerinin hiçbirinde yaşayanlarımız ne Türkiye'nin ortalaması kadar hayatından memnun, ne yaşadığımız şehirde yaşamaktan o kadar memnun, ne de Türkiye'de yaşamaktan o kadar memnunuz. İzmir'e göçmüş bir Kürt, İzmir'de yaşamaktan daha memnun mu? O halde bu şehirde bize hayatımızdan memnun olmamızı sağlayacak bir şey lazım. Bugün Diyarbakır'ın ortak kimliği bizi idare ediyor. Araştırmaya göre Diyarbakır'da hayattan memnuniyet 3,5 çıkıyor, Türkiye'de yaşamaktan memnuniyet 4 çıkıyor ama Diyarbakır'dan memnuniyet 7 çıkıyor. Bu şehirdeki insanların bu kadar moral bozukluğunun, bu kadar kötü işlerde de istihdam edilmelerini ve gelirlerin düşük olmasının tek tesellisi Diyarbakır kimliği ve Diyarbakır ortak kimliğidir. Bu kimliği kullanarak hayatımızın diğer alanlarını daha memnun olduğumuz şeylere, seviyelere taşımak gerekiyor. Bazen bir somut teferruat, bütün mekanizmanın nasıl işlediği ile ilgili bize bir fikir veriyor.

Kulakları çınlasın Selçuk Mızraklı Başkan ile seçim öncesi yine bu kent yasası meselesini tartışırken bir şey söylemiştim. Ben bir ev aldım ve güneş enerjisi yok evimde dedim. Bu ev 3 sene önce yapılmış. Müteahhide soruyorum diyor ki Diyargaz izin vermiyor. Diyargaz kimin diye bakıyorum. Diyargaz belediyenin bir müessesesi diye biliyordum. Sonuçta orada Selçuk Başkan arkadaşlarına danışarak dedi ki, müteahhitler bu konuda halkı yanıltıyorlar, aslında böyle bir zorunluluk yok. Ben de o zaman dedim ki, ya Selçuk Başkan o zaman size düşen sorumluluk şu: Yapılan yeni binalara güneş enerjisinden maksimum faydalanmayı zorunlu kılmanız. Dolayısıyla kılcaldan örmediginizde, bina bittikten sonra onun tepesine güneş enerjisi döşemek, çok maliyetli işler. Şehir neredeyse 10 ay, 11 ay çok güçlü güneş alan bir şehir. Ama bundan GES projeleri dışında çok faydalandığını görmedim.

Enkazın hepimiz farkındayız. Çok çok zor bir iş olduğunun da farkındayız. Umarım bütün bu süreci çok güzelce tekrar tamir ederiz ve beş yıl sonra oturduğumuzda evet iyi ki bu beraberliği beş yıl sürdürdük, deriz.

Doç. Dr. Vahap Coşkun - Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Maddeler halinde ve çok kısa bir şekilde önerilerimi sıralamak isterim:

1- Belediyeden her şeyden önce en temel beklentimiz, temel belediye hizmetlerini yerine getirmesidir. Yani çöplerin toplanması, sokakların temizlenmesi ve temel ulaşım hizmetlerinin eksiksiz verilmesidir. Diğer bütün büyük projelerin gerçekleştirilmesi veya destek alabilmesi için önce bu temel hizmetlerin yerine getirilmesi gerekir. Burada bir standart oluştu. Bu standardın altına düşecek her türlü uygulama belediyenin meşruiyetini ve desteğini ortadan kaldırır. Dolayısıyla belediye, bu temel hizmetler konusunda belediyenin son derece yoğun bir çaba göstermelidir.

2- Beş yıllık dönemde belediyenin en fazla sosyal belediyecilik alanına yoğunlaşması lazım. Bu, hem ahlaken doğru hem siyaseten doğru. Ahlaken doğru çünkü toplumun ekonomi kriz içinde yaşadığı bir dönemde en kırılgan kesimlere el uzatmak belediyenin ahlaki bir sorumluluğudur. Siyaseten de doğru çünkü bunu yaptığınız zaman kitlenizin dışındaki kitlelere de ulaşabilirsiniz. Ankara Büyükşehir'in, İstanbul Büyükşehir'in bu seçimlerde çok büyük bir oy farkıyla seçimi kazanmasının asıl nedenlerinden bir de, bu sosyal belediyecilik uygulamalarıdır.

3- Bazı projeler kamuoyunda çok dillendiriliyor; raylı sistem gibi “çekici projeler” bunlar. Teknik bir eleman değilim ve bunun ne kadarının gerçekleştirilebileceği konusunda bir fikrim yok. Ancak bu konuda fikrine inandıklarım bazı uzmanlardan aldığım görüşler, raylı sistemin lanse edildiği kadar Diyarbakır için müspet bir proje olmadığı yöndedir. O nedenle bu konunun aceleye getirilmemesi, gerekli uzman görüşleri alındıktan sonra bir karar verilmesi doğru olur.

4- Diyarbakır genç bir nüfusa sahip. Çocuklarımızın çok büyük bir kısmı üniversite sınavlarına ve lise sınavlarına hazırlanıyor. Kütüphane ve derslik, çok büyük bir ihtiyaç. Belediyelerin bu konuda ciddi bir çaba göstermeleri ve halen hizmet veren derslik ve kütüphaneleri desteklemeleri lazım. Mesela, kütüphanelere gelen öğrencilere çay-kahve- hizmeti sunmaları iyi olur. Ayrıca parklarda da okuma salonları ve derslikler açmaları son derece faydalı olur. Kütüphaneler, gece 12'ye kadar tıklım tıklım dolu ve çocuklar burada yoğun bir şekilde çalışıyor. Bu nedenle belediyelerin bu kütüphanelere hizmet götürmeleri. Aynı zamanda belediyeler, yine ekonomik imkânı olmayan ailelerin çocuklarına, girecekleri sınavlara hazırlanmaları için destek sunmalılar. Bu destek, sadece sınav dönemlerine has olmamalı, bütün yıla yayılmalı.

5- Diyarbakır'ın sorunları ağır ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin tek başına altına kalkabileceği sorunlar değil. Dolayısıyla merkezi hükümetle şu veya bu şekilde bir diyalog içerisinde olunmalı. Merkezi hükümetin burada istekli olmayacağını tahmin etmek mümkün ama Diyarbakır Belediyesi'nin sürekli bir diyalog talebi olmalı, bunun diplomasisini yürütmeli, kendi projelerini kamuoyuna mal etmeli ve bunun üzerinden merkezi hükümeti adım atmaya zorlamalı. Belediye bu konuda azami talepkar davranmalı. Eğer bir oyun bozulacaksa, bu oyunu bozan Diyarbakır Belediyesi asla olmamalı.

6- Parklar, özellikle yazın, Diyarbakır'ın nefes borusudur. Hangi parka giderseniz gidin, hangi semtteki parka giderseniz gidin, ailelerin büyük bir kısmı gece saat 1-2'ye kadar parklarda oturuyorlar. Bu aynı zamanda bir sosyalleşme alanı, bir birliktelik alanıdır. Belediyelerin bu durumu göz önünde bulundurarak, bilhassa yaz aylarındaki parklar yoğun bir biçimde hizmet etmeli. Parkların temizliği, güvenliği, çevre düzenlemesi ihmal edilmemeli. Zira bunlar doğrudan halka dokunacak olan hizmetlerdir.

7- Belediyeden en esas beklentilerden biri, şeffaflıktır. Kitle iletişim araçlarının bu kadar etkin olduğu bir dönemde belediyenin işlerinde, ihalelerinde, kararlarında şeffaf olması, belediyelerin hem kamusal meşruiyetini artırır hem de hukuken daha güçlü kılar. Belediye, bu noktada gerekli tedbirleri almalı, gerekli düzenlemeleri yapmalıdır.

8- Birçok defa dillendirildi ve belediyelerden sivil toplumla daha fazla bir araya gelmeleri, daha fazla toplantı yapmaları istendi. Şahsen, sizin daha çok toplantı yapmanızı değil, aksine daha az toplantı yapmanızı istiyorum. Çok fazla toplantı yaptığınızda, üzerinize düşen görevleri yapmaktan ziyade, bir tür kamu diplomasisiyle işleri idare etmeye çalışan bir algı yaratıyorsunuz. Velhasıl bu kadar fazla toplantı yapmak o kadar doğru bir iş olmayabilir. Sizleri sahada görmek, alınan kararların uygulandığını görmek çok daha doğru olacaktır.

9- Gerek sunulan stratejik planda, gerekse burada ifade edilen görüşlerde beni kaygılandıran bir husus var. Evet, belediye yetkileri olan, ekonomik ve hukuki olarak bir takım yetkililere sahip olan bir kuruluş. Ama belediye, bir yeryüzü tanrısı değil. Biz belediyeden bütün sorunlarımızın çözülmesini bekleyemeyiz. Eğitimden, sağlığa, kültürden, altyapının bütün hizmetlerinin görülmesine yönelik bütün beklentilerimizi, bütün düşüncelerimizi belediyeye yükleyemeyiz. O nedenle belediyenin bu konuda çok daha temkinli olması gerekir.

Belediye bir sivil toplum kuruluşu değil. Sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri olarak bizim üzerimizde herhangi bir yük yok. İstedığımız her şeyi size söyleyebiliriz. Siyaset de, aktivistlik yapmak demek değil. Yarın ertesi gün bu halkın karşısına çıkacak ve hesap verecek olan sizlersiniz ve halk sizden başarılı olmanızı bekler. Halk, yolda karşılaştığınız fırtınalarla ilgilenmez. Gemiyi limana ulaştırıp ulaştırmadığınızla ilgilenir. Dolayısıyla belediye önceliklerini doğru bir şekilde belirlemeli ve ona göre bir yol haritası çizmelidir.

10- Son olarak da, bu mağduriyet dilinden de kurtulmak gerektiğini belirtmek isterim. “Devlet bunu yaptı”, “Kayyum şunu yaptı” diyerek saatlerce menfi bir tablo çizebiliriz. Bunların büyük bir bölümü doğru da olabilir. Pek, bu doğrunun kime ne faydası var? Faydasız doğrular bunlar ve elden geldiğince bu faydasız doğrulardan kaçınmak lazım gelir.

Şiyar Bozhan - Mali Müşavirleri Odası Başkanı

Uzun bir süreden sonra kentimizin ana sorunlarımızın derli toplu konuşup tartışma fırsat yarattıkları için DİTAM'a ve belediye başkanlarımıza teşekkür ediyorum. Bu süreçte bizimle paydaş oldukları ve sorunlarımızı dinledikleri için aramızdalar.

Bence de bir sloganımızın olması lazım. Logonun yanında, bir slogana ihtiyaç var. ‘Başının Gözünün Üstüne’ gibi soğuk, kenti yansıtmayan, kent ile alakası olmayan bir slogan ile 8 yıldır kenti tanıttılar. Ne başımızın üstünde ne gözümüzün üstünde bir şeye ihtiyacımız yok. Bu kentin dinamiği tarihsel süreci, arzuları ve isteği ile alakalı bir slogana ihtiyaç var.

Serra başkanımızın da dediği gibi sürdürülebilir bir 5 yıl beklentisi ile bu sürecin içerisindeyiz. Projeleri, yapmak istediklerini bu süre zarfında zamana yayarak yapılması düşünülüyor. İnşallah bir trafik kazasına da maruz kalmayız. Diyarbakır, güzel ve 10.000 yıllık 12.000 yıllık tarihsel süreçler, tarihsel olgularla başladığımız dünyada nadir bir kenttir. Öyle güzel kentler vardır ki geçmiş tarihi bellidir. Tarihi 500 yıldır, 1000 yıldır öyle şeyler. Ama 10 bin yıllık tarihsel bir kentin içerisindeki yapısı, dokusu çok önemli ve çok anlamlıdır. Bu kenti kendisine has öğelerle donatmak lazım. Küçük küçük şeylerle başlayabiliriz. Devasa projeler yerine küçük küçük projelere ihtiyacımız var. Kürtçede bir laf var. ‘Vurmaya niyeti olan küçük taşa sarılır. Vurmaya niyeti olmayan büyük taşa sarılır.’ Onun için adım adım, küçük küçük işlerle yola çıkabiliriz.

Bizim belediyeye işimiz düşmez. Sizin bize işiniz düşerse size hizmet etmek ve size yardımcı olmak istiyoruz. Çünkü empati ile bu süreci ilerletmek istiyoruz. Önceden bu sıralarda Kent Konseyi içinde paydaşlardık. Ama bugün daha güzel bir atmosfer içerisinde yan yanayız. Belediye gibi imkanları olan bir güçle beraber yol almanın aynı zamanda keyfini de yaşamak istiyoruz.

Bu kentle ilgili bir önerim var. Fahri doktora, fahri müfettiş ... gibi bir şeye ihtiyacımız var. Her şeyi getirip tek merkezden başkanlara ve daire başkanlarına bağlamanın bir alemi yok. Biz dışarıda yaşarken bu kentin sorunlarıyla karşılaşyoruz. Trafikte, yayada, engellide, duvar kirliliklerinde. Diyarbakır'da bir duvar, yazı kirliliği var. Sonra semboller, mesela bu kente ait olmayan semboller, işaretler var. Başlangıçta bunların temizlenmesi, bir göz temizliği lazım.

Depremde yıkılan evlerin durumunu gerçekten önemli bir sorun. Bu depremde yıkılan, boşalan alanlarda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, hak sahipleri, ruhsat sahipleri bu işin ne kadar tarafıdır, bilmiyorum. Bunu hukukçular daha iyi bilir. Zaten bu binaların zeminleri uygun olmadığı için yıkıldılar. Özellikle Hatboyu'ndaki kısım, zamanında dere yatağıydı ve dere yatağından dolayı burada yıkımlar var. Oralar boşalmışken, hak sahiplerinin maddi hakları korunmalı. Belediyeler, büyük konut projeleri yapabiliyorsa, onları bu şekilde hak sahibi olarak temellendirip, boş alanların yeşillendirilmesine ihtiyaç var. Bu yeşil alanların etrafını gören dairelerin bir şerefyesinin arması ve rantiyesi olacak, fiyatlarında artışları olacak. Bu park ve bahçelere bakan daireler, emlak vergisi ile vergilendirerek belediyeye bir fon oluşturulabilir.

Konuşurken hem eleştirel hem de özeleştirel olmak lazım. Sur içindeki, etrafındaki kirli yapıları temizlemek için gerçekten irade, gibi güç lazımdı ve o zaman iyi de yönetildi. Ama maalesef Kırklar Dağı'nda bir inşaat deneyimimiz de var. O da bizim için negatif bir referanstır. Haliyle böyle bunları görünce artılarımızı, eksiklerimizi yan yana koyarak iyi şeyler ve kötü şeyler neler yapabildik şeklinde sürekli hafızamızı tazelersek önümüzdeki dönemde daha iyi yol alırız.

Yine kentin yeşillendirilmesi ile ilgili böyle bir kısım var. Sivil toplum örgütlerinin bu kentin yeşillendirme sürecinin bir parçası olması anlamlı olur. Küçük vitrinlik meseleler önemli. Koca Ankara'nın bir Kuğulu Parkı var. Toplasanız iki dönümlük bir yer değil ama Kuğulu Parkı var. Böyle küçük vizyoner yerler, Diyarbakır'ın içinde tarihi olabilir, doğal alanı olabilir, yeşil olabilir, kuğusu olabilir ya da başka bir şey. Böyle küçük şeylerle kenti güzelleştirebiliriz.

Nahit Eren - Diyarbakır Barosu Başkanı

Bu kentin avukatlarının bağlı olduğu kurumun başkanı olarak 8 yıllık tahrifat, hepimizin dikkat çektiği ama bence hepimizin de ıskaladığı bir konudur. Yakın zamanda Kayapınar Belediye Başkanı ile bir sosyal tesisle ilgili temasımızda şunu fark ettik. Kayapınar Belediyesi'nde şu anda prefabrik birkaç yapı ve belediyenin idare hizmetlerini yürütüldüğü bina dışında teknik altyapı yok. Kayapınar Belediyesi, bugün yapılan sunumundaki kültürel, sanatsal, çocuklarının ana dilinde eğitiminden tutun, kreş ihtiyacına kadar bu hizmetleri nerede ne şekilde ifade edecek?

Kayyumla alıştırdık ama kayyumun bu kentteki tahrifatına toplum olarak da sessiz kaldık. Halkın seçtiği yöneticileri görevde tutmadığınız zaman, merkezi hükümet tarafından kayyum olarak atanan kişi, yıllardır burada yerelde topladığınız, bu kentte tahsis edilen, merkezi bütçeden gelen parayla oluşturulan, kimliğime, rengime ve yaşam tarzına göre şekillenen yapıların ya da bunu sürdürebilmek adına yürütülmesi gereken belediyecilik faaliyetlerinin hepsinin önüne geçmiş oluyor. Kayapınar Belediyesi'ne ait 28 yapı, Et ve Balık Kurumu'ndan, Diyanet İşleri'nden, bütün tarih kurumlarına bir daha asla alınamayacak şekilde 25 yıl süreyle tahsis edilmiş. Tahsis edilen yapılar, yerine yenir bir yer görmek kaydıyla alınabilir.

Aslında bu tavır, hepimizin gözlerinin önünde gerçekleşmiş. Hepimiz bir şekilde sinmiş miyiz tahribatın farkına mı varamamışız, bilemiyoruz. Yerel yönetim, merkezi yönetimden ziyade yerel ve halkın iradesiyle yönetime katılımı diyoruz. Ama kültürümüzü, dilimizi, aslında kent kimliğini kaybettirecek ve bunları ayakta tutacak bu yapılardır. Bu yapıların hepsi merkezi hükümetin eline geçmiş. İl Spor Müdürlüğüne vs... Biz buradan nasıl çıkacağız?

Bahsettiğiniz bütün sorunları, sivil toplum, meslek örgütleriyle temasla, önerilerimizin hepsini bir şekilde somutlaştırıp hayata geçirecek alanlara sahip değiliz. Bu anlamda biz, sivil toplum, meslek örgütleri ve belediyeler somutlaştırdığımız bu talana karşı en kısa sürede ne yapmalıyız? Oturup, bunlarla ilgili bir heyet mi oluştururuz. Kent Konseyi bunlarla ilgili bir çalışma pratiği mi belirler? Merkezi hükümete, kente gönderilen kayyumlar nedeniyle şu anda belediyelerin elinde tek bir yapının olmadığını somutlaştırarak bunun hesabını sormamız lazım. Bunları geri almamız lazım. Kararlar alındı. Seçilen belediye başkanları, meclisleri hemen bu tahsisleri iptal etti. Ancak tahsis edilen kurumlarca bu kararlar mahkemeye taşındı. Kurumlar, organizeli, planlı bir şekilde bütün kararlara karşı idare mahkemesine dava açtılar ve inanılmaz bir hızla da mahkemelerde meclis kararlarının yürütmesini durdurulmasına yönelik kararlar alındı.

Bizim önce buna ses çıkartmamız lazım. Bu kentte, bu kentin yapılarına ve bu kentin çocuklarına hizmet edecek olan ve bize ait yapıların bir an önce geri alınması lazım. Hukuki mücadele ile sonuç alamayacağız çok açık. Bunu teşhir mi ederiz? Politika anlamda ya da merkezi yönetim ile bir temas mı kurarız, bilemiyorum. Ama bana göre şu anda öncelikli temel sorunlarımızdan biri budur. Bu tahribatı somut ortaya koyacak iyi bir örnektir. Bu konuda da bizlere çok iş düşüyor.

Sertaç Bucak - Diyarbakır Sosyal ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (DİSA)

Diyarbakır'da su sorunu dile getirildi. Yanlış hatırlamıyorsam Feridun Çelik döneminde Federal Almanya Kalkınma Bakanlığı tarafından desteklenen bir çalışma ile Diyarbakır'ın içme suyu sorunu çözülmüştü. İleriki dönemde böyle bir sorun gündemde ise yeniden bu bakanlıkla ilişkiye geçmekte fayda var. Hatta dönemin bakanı Hıristiyan Sosyal Partisi'nden, çok sağ bir partidendi. Ama bu ülkenin yani bunların kalkınması için bu projeye önemli bir destek vermişti. Şimdiki bakanıysa Sosyal Demokratlardan. Bu konuda bence bir girişim yapmakta fayda var.

İkincisi teşviklerle ilgili. Belediyenin her şeyi yapması zordur. O anlamda, bu teşviklerin belediyenin çalışmalarına katkı sunmasını istiyorsak, bu konuda Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası'nın aktif rol alması lazım. Bu konuda belediyelere yol yordam göstermesi lazım veyahut da bu işin bir parçası olması gerekiyor.

Üçüncü olarak kayyum sorununun yarattığı tahribatların yargıya taşınmasından başka yolu yok. Bu konu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne kadar gidebilecek kadar bir özelliğe ama biz bunları yapmıyoruz. Bunların yapılması lazım. Bu tahribatın her dönem dile gelmesi lazım. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanlarının seçilme oranında aldıkları % 64 oyla ve Adalet ve Kalkınma Partisi de % 16 oy aldı. Ancak bakan bölgeye geliyor, il koordinasyon toplantıları yapıyorlar. Urfa'daki belediye başkanı gidiyor Diyarbakır'da başkanımızı çağırıyorlar bile. Bence burada kıyameti kopartmak lazım. Bu haberi tesadüfen Güneydoğu Ekspres gazetesinin sosyal medyada attığı haberden okudum. Bütün bu işleri sürekli dile getirmekte fayda var.

Madde bağımlılığı sorunu da çok önemlidir. Bu konuda Avrupa Birliği'nin fonları var. Bu fonlarla ilgili çalışma yapmak lazım. Almanya'da da bu alanda çalışan çok sayıda Kürdistanlı var. Onların da bu konudaki önerileri ve destekleri alınabilir. Diyarbakır Büyükşehir belediye eş başkanları ve ilçe belediye eş başkanlarının yurt dışı yaşağını görünce, bu tip çalışmaların olmasını istemiyorlar, diye düşündüm. Ama bunun başka yolları bulunabilir.

Mehmet Demir - Batman Eski Belediye Eş Başkanı/Doktor

Belediyelerimizin muazzam stratejik planları olur. Ama bu planlar akamete uğratılır. O açıdan buradaki temel en büyük stratejik planımız, belediyelere kayyumların atanmasını önlemedir. Geçmiş dönemlerde Diyarbakır'da 800'lere varan sivil toplum örgütlerini toplanıp toplumsal tepkimizi geliştirebiliyorduk. Kayyum sistemi, sadece belediye eş başkanlarının veya DEM Partinin bir sorunu değildir. Toplumsal bir sorundur. Doğal olarak bu toplumsal soruna yönelik olarak bütün bölgedeki siyasi partilerin ve sivil toplum örgütlerinin bunu fazla gündemleştirmesi gerekiyor. Ama bir Hakkari Belediyesi gerçeği var. Hakkari özelinde toplumsal gerçeğimizi ve toplumsal tepkimizi geliştirmemiz gerekir. Kayyum atamasını önlememiz lazım, önlemezsek yaptığımız bütün çalışmalar havada kalıyor.

2012 yılında çıkan 6360 sayılı Büyükşehir Yasasında demokratik özerklik olarak tanımladığımız taleplerimizin %80'ini şu anda Büyükşehirler üzerinden gerçekleştirme imkanına sahibiz. Yeter ki kırsal ile kenti bütünleştirebileyim. Kırsal kalkınma planlarını ciddi anlamda geliştirebileyim. Acaba merkezi bazı köylerde Büyükşehir eğitim evlerini kurup, mümkün ise bütün köylerimizde bu köylerde ziraat, tarım ve dil üzerinden eğitimler verebiliriz. Çünkü bu, 5216 sayılı yasaya (Büyükşehir Belediyesi Kanunu) eklenen bir paragraftır. Büyükşehir Belediyelerine tarım ve hayvancılık alanındaki bütün işlerde destekleyebilme sorumluluğunu vermiş durumdadır.

Merkezi hükümet, bizi toplumdan tecrit etmeye çalışıyor. Halbuki bizim ise toplum ile ilişki kurabilme ağlarını geliştirmemiz lazım. Normal seyyar veterinerlik hizmetlerini, havyan sağlığını koruma- geliştirme, verimini artırma, modern tarım tekniklerinin eğitimini verme, geliştirdiğimiz tarım ürünlerini pazara ulaştırabilme imkanlarını Büyükşehir Belediyesi ile hayvan besiciliği ve tarımsal kooperatifleri geliştirme gibi şeyleri yapabiliriz. Sulama birlikleri her ne kadar Tarım ve Orman Bakanlığı'nın bünyesinde olsa da Büyükşehir Belediyeleri bunlarla ortaklıklar kurabilirler. Bunları geliştirebiliriz, üzerinde ciddi çalışabiliriz. Diyarbakır'ın bütün endemik sebze, meyve ve bitkilerini daha fazla yaygınlaştırabiliriz, daha etkin bir şekilde kullanabilme projelerini geliştirebiliriz.

Diğer şey şu ana kadar tecrübelerime dayanarak ticari amaçla yapılan kentsel dönüşümler konusunda daha önce yapılan bir yanlışın üzerine o yanlış daha fazla katmerleştirerek geliştirilmesidir. Çevre fiziksel bir dönüşüme tabi tutulabiliyor ama bu dönüşümler ekonomik, sosyal ve çevresel olarak yok ediyor, tahrip ediyor. Kentsel dönüşüm daha çok büyükşehirin imkanlarıyla, mesela MED AŞ'yi daha etkin bir hale getirerek, Diyarbakır'daki iş adamları da bu işe ortak olmak isterlerse, MED AŞ İnşaat şirketine ortak olma yöntemiyle Bağlar ilçesi 10 yıllık bir stratejik plan içerisinde kentsel bir dönüşüme tabi tutulabilir. Müteahhitlik marifetiyle olduğu zaman emsal artırmak zorundasın. Çevreyi tahrip etmek zorunda kalıyorsun. Sosyal donatıları yok ediyorsun. Doğal olarak bu dönüşümün daha çok belediyenin öncülüğünde olması gerekir. Burada da belediyenin eli güçlüdür. Zaten 2012 yılında çıkan 6360 sayılı yasa, her ne kadar daha fazla TOKİ'ye yetki verdiyse de ama bu konuda belediyelerin elini güçlendirmiştir. Her toplumda bir kişide belki bir bölgede sorun çıkabilir.

Yerel yönetimlerin en önemli görevlerinden biri de istihdam alanlarını yaratmadır. Başımından geçen bir örneği paylaşmak istiyorum. 2011 yılında sivil toplum temsilcileri olarak Polatlı'ya gittik. Polatlı Kaymakamını ziyaret ettik. Onun ifadesiyle; 'Güneydoğu'dan buraya işçiler geliyor. Onların yapacağı işi yapacak kimse olmadığı için kabul ediyoruz. Yalnız bunların kentlere girmesine izin vermiyoruz. Kampta tutuyoruz. İşleri bittiği zaman da elektrik ve sularını kesiyoruz ki ve kimsenin de evlerini kiraya vermelerine müsaade etmiyoruz ki kalmasınlar.' demişti.

İstihdam alanlarının oluşturulması, yerel yönetimler olarak birincil görevimizdir. Başka şehirlere, yerlere insanların gidişini önlemek için istihdam olmalı. Şehrin geliştirilmesinde, dönüştürülmesinde, konforlu bir

yaşam kurulmasında, istihdam alanları yaratılmasında ticaret odaları da doğal olarak belediyeler kadar önemlidir ve etkindir. Burada ciddi bir iş birliğinin oluşturulması gerekiyor. Özellikle ihtisas, tarım, hayvancılık alanındaki organize sanayi bölgeleri, bizim açımızdan önemli şeylerdir.

Kaynakların etkin kullanılması açısından Batman Belediyesinin aylık geliri 15 ile 19 milyondur ve sadece personel gideri ise 14,5 milyondur. Ama hiçbir bankadan, İller Bankası'ndan 10 milyon lira alamıyorduk. Yasal olarak büyükşehirlere gelen gelirlerin yüzde altısını alabilme hakkı vardır. Belediyelerin ticari girişimlere de girmesi gerekir. Ticari gelir getirici çalışmalara girmezsek sadece bankalara ve İller Bankasına bağlı kalırsak var olan bu enkazların altında kalacağız.

İkincisi belediyeler, yerel yönetimler sadece çalışan personele değil bu kente hizmet etmek zorundadır. Çalışanların talepleri doğrultusunda hareket edersek kaynaklarımızı etkin kullanamayız. Mesela Batman Belediyesinin 50 adet otobüsü vardı ve günlük 21.000 yolcu taşıyordu. Sadece yaptığımız akıllı bir planlamayla aynı otobüslerle günde 45.000 yolcu taşıyabilme kapasitesine ulaşabiliyorduk. Doğal olarak aynı zamanda akaryakıttan günlük olarak 8.000 lira tasarruf sağlayabiliyorduk. Doğal kaynaklarımızı etkin, verimli kullanmak zorundayız. İş bilen insanlarla çalışmak zorundayız.

Var olan birleşenlerle beraber sıkı bir işbirliği ve koordinasyon ile çalışarak bütün yerel yönetimlerdeki arkadaşlarımızın bu yükün altından kalkabileceğine inanıyorum.

Berivan Gülşen Sincar - Kayapınar Belediyesi Eş Başkanı

Bu raporun özellikle seçim sürecine giderken aylar öncesinde kentin bütün sorunlarını ortaya koyan odak toplantılarının tespitleri bence de yerinde ve güzel. Süreç içerisinde yürüttüğümüz çalışmalarda hem bize katkısı ve ilhamı da oldu. Yine o süreçte partimizin de yürüttüğü ciddi odak toplantıları ve çalıştaylar olmuştu. Doğrudur, çokça toplantı, makro düzeyde sözü kurmadan, tanımlamada aslında hiçbir eksiklik yok. Alabildiğine politik bir birikim ve düzeye sahibiz. Ama bunun yaşadığımız handikaplar, sorunlar nelerdir meselesini çözecek bir aşamaya evrilmesi gerekiyor.

Bizler sosyal belediyecilik anlayışının biraz daha gelişebilmesi meselesine şüphesiz katlıyoruz. Hem bir kadın eş başkanı hem de yıllardır sahada olan bir kişi olarak toplumun sorunlarına dair temsile soyunan ve çözüm üretme iddiası olan her bir kesimin, toplumun yaşamış olduğu tüm sorunları yüreğinde hissedip buna dair nasıl çözüm geliştirebileceği meselesi bizler açısından en önemli boyutu oluşturuyor.

Hem bizim beyannamemizde hem rapor içerisinde de geçen kentin dezavantajlı kesimlerinin yaşamış olduğu sorunlar ve problemler konusu önemlidir. Son birkaç yıldır dile getirilen Diyarbakır, en mutsuz kent sıralamasında neden bu kadar önde? Bizler bu süreçte bunu nasıl tersine evirebiliriz meselesine oldukça odaklandık. 12 bin yıllık bir kültüre, bir hafızaya ve alabildiğine politik bir düzeye sahip, sivil toplumun ve toplumsal sorunlara çözüm iradesini alabildiğine geliştiren bir kentin, son 10 yılda yaşamış olduklarını bir süreç olarak görmek gerekiyor.

Yerel yönetimler olarak bizler için hizmetlerdeki tıkanmayı çözmek en önemli problemdir. Ama bugün yaşadığımız tüm sorunların merkezinde birbirine kutuplaşan, karşıtlaşan ve toplumun en önemli kesimlerini temsil edenleri şöyle tanımlayabiliriz. Yıllarca kent hakkı olarak kentte yaşayan her bir bireyin kentte dair sorunlarda, problemlerde ve yol haritasında söz kurabilme hakkını ortaya koyabilmesini savunduk. Onlarca sivil toplum örgütlemesi ve dayanışma kolektifleri oluştu. Ama birdenbire kayyumlar süreciyle birlikte kent bir bariyere maruz kaldığından kentte dair söz kurabilme hakkının elinden alınmasının yaratmış olduğu bir sonuç var.

Toplumsal olarak da baktığımızda geçmişteki kalıplarda aşırı derecede bir değişiklik oluyor. Disiplin toplumundan sonra bir performans toplumunun açığa çıkması, sürekli tüketim kültürünün ön plana çıkarılması durumu var. Özellikle bizler kadın boyutunda çok güçlü çalışmalar yürütüyoruz, buna müdahale edildi, oldukça da geliştirildi. Ama bugün istihdam, yoksulluk, umutsuzluk nedeniyle farklı ülkelere göç etme kaygıları, önünde durulması gereken en büyük konudur. İstihdama, üretime, eğitime dahil olmayan yoksul ya da varlıklı aile çocuklarının ve gençlerin kendi yaşadığı coğrafyaya karşı duyarsızlığı ve hassasiyeti kırılmıştır. Yine söylemlerimizdeki şikayetçi üslubun buna nasıl zemin oluşturduğuna dair artık bir silkelenenin zamanı gelmiştir.

Bu düzeyde yaşama dair umudunu yitirmiş bir gençlik varsa bizlerin yürütebileceği sürecin daha kısıtlı olduğu gerçeğinden de yola çıkmak gerekiyor. Bu süreçte belediyelere yoksulluktan kaynaklı, iş talebi ve arayışı noktasında yoğun bir başvuru var. Her birine isterdik ki yanıt olalım ama bu konuda yanıt olamayacağımızın gerçeği de var. Kentin, iş insanları, sanayisi ve bütün girişimcilerin bu noktada nasıl bir destek oluşturabileceği meselesi var. Yine liyakat ve yeterlilik meselesinin nasıl bir krize yol açtığı noktasında da sorunlar var.

Z kuşağı olarak tabir edilen gençliğe yönelik yürütülen araştırmada yüzde 67'sinin teknolojik hiçbir gelişmeye vakıf olmadığı gerçeği vardı. Bu, trajik bir şeydir. Çağın gereklerine uyamayacak düzeyde geride bırakılmış, umutsuz bırakılmış bir gençliği, hayata bağlamak gibi bir yükümlülüğümüz var.

Madde bağımlılığıyla ilgili işin özünde rehabilitasyon ve benzeri oluşumlardan ziyade, Kürtlerin yıllardır yürüdüğü gibi sonuca değil, esas sorunun çıktığı kaynağa bakmak ve odaklanmak gerekiyor. Bu noktada da bizler yerel yönetimler olarak her bir gence erişmek, toplumdaki her bir dezavantajlı kesimin yaşam hakkını savunabilmek gibi bir ilke bizim için temeldir. Bu konuda düşünen, projesi ve katkısı olan tüm yapıların ve birimlerin gereken güç ve desteği sunmasına da kapılarımız sonuna kadar açıktır.

Kayıpların yarattığı tahribat, maddi kayıplar, taşınmazların ortadan alıkonulması, başka kurumlara devredilmesi aslında şunu ortaya koyuyor. Aslında kendini yönetmekten bile aciz bir tanımlama yapılıp. Şöyle bir mekanizma oluşturuluyor. Yüz milyonlarca dolarlık kaynağın kendi kaynağı olan kurumlara yatırılması ile kentin hakkı gasp ediliyor. Şimdi de tasarruf tedbirleri kararıyla sen bir çivi de çakamazsın, kendini yönetemezsin, ben seni nasıl istersem, böyle yönetirim, diyor.

Bu yönetime ve söyleme karşı kent uzlaşısı, kent konseyi, kent meclisi örgütlenmelerinin gençliğe, kadına, engellilere, yoksula, istihdama ve mesleki yeterliliğe yönelik geliştirebileceği onlarca, yüzlerce somut proje var.

Maddi borcun altında kalsak da kaynak yaratmakla yükümlüüz. Bütün imkanları kapatsalar da, kapıları kapatsalar da biz bacadan olsa, başka yerden olsa buna çözüm üretmekle yükümlüüz. O yüzden somut konuda bu kentin her bir kurumunda en büyük toplumsal travma hali yaşanıyor. Bu travma halinden çıkmak gerekiyor. Esas amaç, dejenere etmek. Bu dejenerasyonun karşısında durabilmenin en büyük göstergesi de dezavantajlı kesimlerin yaşam ile olan bağının daha güçlü kurulabilmesi ve gelecek on yıllarımızı planlayabilme meselesidir.

Biz stratejik planı oluştururken 5 yıl için bütün bunları işin içine katmak gibi bir iddiamız var. Ama bunu yaparken asla yalnız da kalmak istemiyoruz. Kentteki her bir kurumun, bileşenin kendini bu işin öznesi olarak görmesi gerekiyor. Hepimiz birlikte elimizi taşın altına koyacak katkıları sunmak durumundayız. Zaten bir iki aylık süreç içerisinde planlama sürecimizi tamamlıyoruz. Ama mesele, olması gereken bir stratejik planlama değil ama 'Amed'in beş yıllık ruhunu nasıl canlandırabiliriz, sorunlarının nereden nereye çözüme kavuşturabiliriz' meselesinde daha açık, daha şeffaf ve daha çözümleyici olmaktır.

Remzi Azizoglu - Mezopotamya Dil ve Kültür Araştırmaları Derneği Başkanı (MED-DER)

Kürt dili konusunda farkındalık ve bilinç yaratılması amacıyla çalışmalar yapıyoruz. Açılış konuşmasında Kürt kentlerinin ihmal edildiği, geri bırakıldığı konusunda herkes ortak bir kabul ve düşünce olduğu söylendi. Keşke sadece kent sorunları kulak ardı edilmiş olsaydı. Her şeyimizi yıktılar. Dilimizi yıktılar, sanatımızı yıktılar, tarihimizi yıktılar, demografimizi yıktılar, doğamızı yıktılar, birliğimizi yıktılar. Bütün kurumlarımızı darmadağın ettiler, yönetme kapasitemizi yıktılar. Bugüne kadar yaptıklarımızı bozdular. Eğer gelecek için özel bir kent yaratmayı planlamak istiyorsak, daha önceki kişiliği, duruşu yeniden oluşturmamız lazım. Bunun için de stratejik planda ve diğer planlarda öncelikli olarak dil, kültür, sanat ele almamız lazım. Bu sayede özel bir kişilik ve altyapı olabilsin. Zaten Kent Konseyi ile kent yönetimini oluşturduk. Kent Konseyi aracılığıyla bu konularda hep birlikte çalışmalar yapacağız. Bu sayede bu kent için bir hukuk oluşacaktır.

Yahya Öger - Yeşil Yıldız Derneği Başkanı

Dernek adına buradayım. Dernek, Diyarbakır merkezli iki ilde temsilciliğimiz var. 2013 yılında beri aktif olarak bağımlılık çalışıyoruz. DİTAM'ın önceki toplantılarına da katıldık. Bağımlılık ile mücadeleden önce birkaç naçizane önerimi sunayım. Her belediye yönetimi önceki yönetimi kesinlikle bir enkaz bırakmakla itham eder ya da bize enkaz bıraktı, der. Ve genelde belediyecilikte önceki dönemin enkazı üzerinden bir şeyi inşa etmenin zorluğundan hep bahsedilir. Oysa bu işe talip olan, gönül verenler enkazı da almayı, enkazı inşa etmeyi ve enkaz üzerinde gül bitirmeyi de göze almışlar ve yola çıkmışlar.

Birincisi, Diyarbakır ile ilgili Büyükşehir Belediyesi Başkanı olmak üzere dört merkez ilçe belediyelerimiz bu kentin kirliliğini bertaraf etmek için keşke hızlı bir şekilde bütün personelleriyle alana çıksalardı. Buna sayın başkanlarımız, daire başkanları ve müdürler dahil olmak üzere. Örneğin Büyükşehir Belediyesinin 2 bin personeli var. Bunun bin tanesi ile bir alan belirleyip sembolik de olsa alana müdahale etme noktasında bir çalışma yapsalardı. Gerçekten Diyarbakır bu kirliliği hak etmiyor. Ana arterlerimiz dışında şehir merkezi hakikaten bir kirlilik içerisinde.

İkincisi, ilaçlama konusu ciddi manada bir problem. Hala yaşıyoruz ve yaşamaya da devam ediyoruz. Aslında bu merkezi hükümetin yapabileceği bir şey değil, belediyelerin imkan, güçleriyle yapması gereken şeylerdendir.

Üçüncüsü de bu kentin tarihi, kültürel ve dini mirası vardır. Hemen yanı başımızda Urfa vardır. Urfa'nın yıllık ortalama turist sayısı 3 milyon civarındadır. Urfa, turizm gelirleri en fazla artışı olan gelirlerden bir tanesi. Ama Diyarbakır'ın turizm geliri 500 bin nüfusu bulmadı. Dolayısıyla ekstradan bir kaynak yaratmak için turizmi, dini inancı, inanç turizmini ön planda tutarak bu kenti bir noktaya getirmek bence en büyük avantajlarından bir tanesi olsa gerek.

Ulaşımla ilgili ciddi manada problemler yaşıyoruz. Burada suiistimal edilen yaşlı ve engelli kartları var. Bu sadece Diyarbakır toplumuna ait değil bütün toplumlarda insanlar bir şekilde engelli kartlarını almışlardır, olaylı ya da olaysız. Ama hala ciddi bir mağduriyet yaşandığının farkındayız. Dönem dönem zabıta ekipleriniz denetim yaptı. Ancak Diyarbakır'da bir aidiyet problemi yaşıyoruz. İnsanlarda bir aidiyet problemi yaşıyoruz. Sekülerleşen, kapitalistleşen bir toplum ile karşı karşıyayız. Kapitalizm, Diyarbakır'ın gerçeğini elimizden aldı götürdü. Belediye olarak şunu isterdim, arzu ederdim. Kayyum şunu yaptı, kayyum bunu yaptıdan ziyade yerelde dini inançlarla alakalı tahsis edilen, özellikle siz ve halkı karşı karşıya getiren ya da manipüle edebilecek olaylara biraz daha zaman tanımanızı isterdim.

86'dan beri Diyarbakır'dayım. Dimili'yim, Zaza'yım. Zaza olmaktan onur, gurur duyuyorum. 86'dan beri Diyarbakır'da şunu yaşadık. Hala birbirimize tahammül etme sınırımız yok. Dönem dönem yapılan toplantılarda, bu en kapsamlı toplantılardan bir tanesi, değişik gruplardan insanların getirilerek aynı masa etrafında toplanılması ve kente aidiyet noktasında bir şeyin yapılması noktasında DİTAM'a teşekkür ediyorum. Bu kentte artık bir barışı, huzura, sükûnete ihtiyacımız var.

Sayın Başkan, eş başkanım biz On Gözlü Köprü civarındaki işgalcilerin keleşleri tehdidiyle hizaya geleceksak, bence biz bu işi bırakalım.

Bağımlılıkla mücadele noktasında; pandemi ve zelzeleden sonra Diyarbakır'da bağımlılıkla ilgili ciddi bir manada birçok sıkıntı var. Diyarbakır nüfusuyla ilgili Diyarbakır Hevra'nın yaptığı bir araştırmada 75 bin bağımlı ya da madde kullanan bireyin olduğu vakası var. Türkiye'de bu konuda TÜİK'in bir çalışması yok. Yaptığımız alan çalışmalarında şu anda Diyarbakır'daki ortalama nüfusun yüzde 8 ile yüzde 10 arasında madde kullanımını olduğuna dair elimizde veri var. 2013 yılında Diyarbakır'da kadın kullanıcıların tedavi olma noktasında, tedavi olmak istiyorum diye sağlık kuruluşlarına müracaatı 500'e yakındı. Diyarbakır'da ilk defa böyle bir rakam ortaya çıktı. Dolayısıyla bağımlılıkla, uyuşturucu ile mücadelede hızlı bir şekilde adımlar atılmalı. Hevra Amed (Hevra Destek ve Danışma Merkezi) belki tekrar gün yüzüne çıkarılmalı. Şehrin diğer dinamikleri arasında da bir bağlantı kurulmalı.

Geçen sene 2023 yılında 12 yaşından küçük adli mercilere intikal eden iki vakamız vardı. Adli mercilere intikal eden 18 yaşından küçük, satıcı olarak intikal eden 27 vakamız var. Dolayısıyla çocuklarımızın ulaşılabilirliği noktasında ciddi bir önlem almak lazım.

Belediyenin yapabilecekleri noktasında önerilerim şu şekildedir. Amerika'yı yeniden keşfetmeye gerek yok. Alkolikler, narkotikler Amerika menşeli çalışan gruplar var. Bu grupların çalışmaları, Diyarbakır'daki saha çalışmalarına uygulanmalı. Hızlı bir şekilde mobilize ekip oluşturularak sahaya inilmeli. Memur mantığıyla koltuğumda oturayım bağımlı birey gelsin, bana müracaat etsin, tedavi edeyim şeklinde bir algıdan kesinlikle kurtulmak lazım.

Metruk bina ya da yaşını doldurmuş tarihi bir bina değildir. Bağımlı bireylerin içerisinde hakikaten alan olarak madde kullandığı yerlerdir. Bunların hızlı bir şekilde bertaraf edilmesi gerekiyor. Bir başka olay da bağımlı bireyler ne metruk binalarda ne de kapalı alanlarda madde kullanıyor, artık günlük kiralık evlerde madde kullanma cihetine gidiyorlar. Dolayısıyla günlük kiralık evlerin de denetlenmesinde fayda var.

Ahmet Özmen - DİTAM Başkan Yardımcısı/Hukukçu

Bu toplantıda şöyle düşünceler geçiyor. İlk olarak, devlet ve devletin kurumları ne yazık ki Kürtlere, yaşlıların da ilmiyle bize bakmadığı, üstüne düşen göreve sorumlulukları yerine getirmediği için biz her şeyi belediyeden ve sivil toplumdaki bekliyoruz. Dolayısıyla böyle bir zorluğumuz var. İkincisi, kültürümüz, dilimiz, her şey yıkılmış durumda ve biz yeniden inşa etmek zorundayız.

Çok kısa iki şey söyleyeceğim. Birincisi bu yıkımda, devşirilmiş Kürt prototipinin en önemli ana unsurlarına ve asimilasyona hizmet eden ana etkenlerden, 'kır kültürü' diye tabir edilen kültürü toplum olarak bir Kürt Kurumu ve Kürt olarak bizim tümünden reddetmemiz gerekiyor. Uyuşturucusundan kapkaççısına, On Gözlü Köprü civarındaki kaçak yapıların, bunların birbiriyle bir şekilde ilintili olduğunu, bu gruplar tarafından inşa edilen ve sürdürülen bir olgu olduğunu bilmemiz gerekiyor.

İkincisi bu depremden kaynaklı hasar gören, ağır hasarlı ve orta hasarlı binaların imarıyla ilgili bir durumdur. Diyelim ki 500 metrekarelik bir arsaya inşaat alanı 400 metrekare iken, yeni imara göre bir düşük olduğu ve

bunun da kentsel dönüşümün önünde bir engel teşkil ettiği söyleniyor. Emin olmamakla bunu dile getirmek istedim.

Bir de sevgili Yahya Öger, lütfen cevap olarak algılamayın. İnanç turizmi, Turizm Bakanlığı tarafından yapılır. Diyarbakır'da değil yedi tane peygamber kabri, yedi yüz yetmiş yedi tane peygamber kabri bile olsa Kültür Bakanlığı, Turizm Bakanlığı buraya tur düzenlenmediği müddetçe bir turist gelmez. Antalya'ya Rusya'dan bir anlaşma yapıp turla turist getirilmediği zaman Antalya'ya hiçbir Rus gitmez. Uyuşturucuyla mücadeleyi de, elbette biz mücadele edelim, lakin valilik varken, emniyet varken, Bağlar'da, okul kapılarında polisin gözü önünde sizin verdiğiniz örneklerde olduğu gibi reşit olmayan çocuklara uyuşturucu satıcılığı yaparken ve polis bunu görüyorken bizim bu konuda kendimizi, kendi toplumuzu suçlamanın da çok doğru olmadığı kanaatindeyim.

Edip Berk - Ekonomist

Türkiye'de insanların en fazla mutsuz olduğu şehir Diyarbakır. Özellikle kayyım döneminde herhalde bu mutsuzluk oranı çok daha yüksek. Şehirler aynı zamanda canlı bir organizmadır. Tarihi olan, kültürü olan yapılarıdır. Mesela Diyarbakır her akşam bir milyona yakın insan uyuyor, sabah uyanıyor, elini yüzünü yıkıyor, yollara çıkıyor. Doğrudan doğruya belediye ile temas ediyor. Bu nedenle bizim için belediye, seçtiğimiz insanlar eliyle yönetilmesi çok önemli ve çok değerlidir. Diyarbakır, tarihi algımızda bir anlam yarattığı zaman, bu anlam toplumsal hafızamıza, kişisel hafızamıza da döner.

Diyarbakır, tarihi olarak derin acılar yaşamış bir şehirdir. Ermeni katliamından, Şeyh Sait isyanından, 12 Eylül dönemindeki E Tipi Cezaevi'nde Esat Oktay Yıldırım işkencelerinden, 90'lı yıllarda faili meçhullere, köy yakmalara kadar Diyarbakır, bilerek ve isteyerek 100 yıldan fazladır desteklenmeyen ve geri bırakılmaya çalışılan bir şehir oldu. Bir şair, 'Diyarbakır bizim için yar, başkaları için derttir.' demiştir. Ama biz her şekilde şehrimizin kimliğine, kültürüne sahip çıkmaya devam ediyoruz. Belediyelerimizi, belediye başkanlarımızı seçmemiz de bunun en somut göstergesidir. Bu seçim, bu kentin, bu kimliğiyle oynamaya yöneliktir.

Kayyım döneminde bir uygulamayı anlatmak istiyorum. Mesela Türkiye'de birçok şehrin kurtuluş günü var. 1. Dünya Savaşı'nda, Fransız işgalinde kurtuluş günü, İngiliz işgalinde kurtuluş günü... Diyarbakır'da ise kayyum döneminde getirilen işgal günü kurtuluşu var. Diyarbakır'ın fethedilişinin bilmem 700 kaçıncı yılını bize kutlatıyorlar. Dünyada böyle bir saçmalık yok. Özellikle Diyarbakır'ın kimliğiyle, kişiliğiyle, tarihiyle oynanmasına izin vermeyelim. Diyarbakır'ın tekrar, tekrar kendimizi de, kentimizi de biz yönetiyoruz ruhuna uygun bir döneme gideceğimizi düşünüyorum.

Elif Turan - Diyarbakır Tabip Odası Eski Başkanı / Amedspor YK Üyesi

Kentin en büyük problemlerinden biri madde bağımlılığıdır. Uyuşturucu kullanımı yaşının çok çok düşmesinden bahsediyoruz. Bir dönem, Silvan'da 10 ay içinde 30'a yakın intihar vakası olmuştu. Biz kentteki sivil toplum örgütleri bu konuyu derinden araştırdığımızda aslında hemen hemen hepsinde uyuşturucu kullanımı vardı. Diyarbakır'da uyuşturucu kullanım yaşının nerdeyse 9-10'a düşmüş. Gençler niye uyuşturucu kullanımına yöneliyor? Çünkü aslında gençlerin yapacak hiçbir şey olmadığı içindir. Gençler de ne yazık ki biraz da 'mutluluğu' burada bulunuyor, 'keyif veren' maddelerde buluyor.

Aslında bunun yerine koyabileceklerimiz var. Son zamanlarda sosyal medyadan çok fazla görüntü dönüyor. Anzele Parkı'nda çocuklar, gençler yüzüyor. 2-3 aydır belediye elinden geldiğince, bu kısa sürede özellikle çocuklara, gençlere yönelik bir şeyler yapmaya çalışıyor. Bunları daha da arttırmak gerekiyor. Gençlerin

sporla, sanatla ilgilenmelerini arttırmak gerekiyor. Çünkü sporla ilgilenildiğinde keyif veren hormonları öyle üretebiliyorsun, ekstra bir madde kullanmaya gerek kalmaz.

Sadece Diyarbakır'da değil, bölgenin de Amedspor'a bir ilgisi var. Amedspor sadece bir spor, bir futbol takımı değil. Çok çok fazla branşları var. Belediyenin farklı branşlara destek vermesini de bekliyoruz. Çünkü Amedspor sadece kentin değil ve bölgenin de ilgi gördüğü bir spor kulübüdür. Ayrıca bir sivil toplum örgütü gibi de faaliyet gösteriyor. Bu konuda bir ilgi varken desteklersek gençlerin ilgisini daha da arttırabiliriz. Çocukların, gençlerin en son altyapı elemelerine yoğun bir ilgileri var. Bu vesileyle başka alanlara yönlendirilmelerine de engel oluruz.

Zeki Kanay - Ekoloji Derneği

Kent peyzajında yerel bitkilerin dikilmesi ve kullanılması, su tasarrufu açısından ve başka birçok açıdan önemlidir. Bu bitkilerin belediye fidanlığından üretilmesi ve kentte kullanılması konusunda dikkat çekmek istiyorum. Her bir ilçede özgün kültürü ve tarihi yansıtabilecek müzelerin yapılmasını öneriyorum. İşgal ve kaçak yapılar konusunda en kısa sürede ilgili ilgisiz STÖ'lerle bir toplantının alınması ve bu soruna karşı bir yol haritasının kolektif olarak ortaya çıkarılması iyi olur. Bir de Dicle'nin statüsünün geri kazanılması konusunda gerçekten kamuoyu pek farkında değil. Bu nedenle önümüzdeki üç aydaki toplantıda DİTAM'ın bir hazırlık yapması ve bu sorunun bu katılımcı STÖ'lerin imza atacağı bir bildiri ve bu bildirin basına partilere, bakanlıklara, ilgili kurumlara yollanması da bu alanda kamuoyu oluşturulması önemlidir.

Zahit Çiftkuran - Şeyh Said Derneği

Bazı arkadaşlarımız din hizmetleri konusunda yaşanan eksikliklerden bahsetti. 2016 yılına kadar belediye başkanlarıyla birlikte çalıştık. Hangi din olursa olsun din hizmetleri konusunda belediyelerden hiçbir zorluk ve engel ile karşılaşmadık. Belediyeler imar planlarında ibadet yeri, cami yeri belirlenmiştir. Bu konuda hiçbir engelleme yapılmadı. Bunun yanında Kayyumlar geldikten sonra kadınlara, çocuklar için yapılan yerler hatta din hizmet yerlerini Kur'an kursu, cami yaptılar. Ya da bu yerleri elimizden alıp kendi kontrollerindeki kişi veya kurumlara verdiler.

İkincisi de, Kayapınar Belediyesi Eş Başkanları da burada. Halkımız bunu bilsin ki ibadet ettikleri camiler hepimizindir. Bir ihtiyaçları olursa caminin temizliğini yaparız. Hatta diğer din kurumlarının da temizliği yaparız. Yakın bir zamanda Kayapınar belediyesi çalışanları, ilçedeki bütün camilerde temizlik yaptı. İstedikim belediyelerin ibadet yerleri konusundaki çalışmaları daha fazla yapmasıdır.

Süleyman İskenderoğlu - Yenişehir/Kayapınar Ziraat Odası Başkanı

İki sorunsu dair kısa açıklamam olacak. Birincisi 6360 sayılı belediyelerin kırsal daireler başkanlıklarıyla ilgili çiftçi üreticilerimizin talepleri var. Çiftçinin sıkıntıları var.

İkincisi de Yenişehir ilçemizin ana yolları ve arterlerin hepsi Seyrantepe'ye akıyor. Bir yerden gelen, örneğin Bitlis'ten gelen birisi de mecburi Seyrantepe'ye gidiyor. Seyrantepe'nin altında 450 Evler Kavşağı kilitlenen bir yol var. Seyrantepe'deki yolun kendisi de kilitleniyor, Öğretmenevi kavşağı kilitleniyor. Elazığ Bulvarı Mahabad Bulvarı bitişiği ve Elazığ Bulvarı'nın Araştırma Hastanesi önü kilitleniyor. Bu bulvarların, ana yolların tamamı tıkanıyor, kilitleniyor ve şehir trafikten dolayı yaşanamayacak bir duruma geldi.

BELEDİYELER İÇİN STRATEJİK PLAN ÖNERİLERİ: CEVAPLAR

Sedat Yurtdaş - DİTAM Başkan Yardımcısı (Moderatör)

Lütfen soru ya da yorumda bulunmak isteyen ancak söz veremediğiniz arkadaşlar yazılı olarak bize ulaşırsınlar. Çünkü bu çalışmanın bütün notları kitaplaşacak. Bu itibarla genişçe yer verme şansına sahip olacağız. Zamanımızı gerçekten çok aştık. Gelen bir yazılı bir soruyu da özetliyorum. Merkezi idare temsilcileriyle belediyeleri yönetmek konusunda bir uzlaşma, bir çalışma var mı? Bu reformu hedeflerine nasıl ulaşacaksınız? diye soruluyor. Sayın Serra Bucak. İlk sözü size vererek bütün sorulara özet cevap bekliyoruz. Teşekkürler.

Serra Bucak - Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanı

Değerli katkılarınız için çok teşekkür ediyorum. Çok kıymetli notlar aldık. Stratejik planı ve stratejik plana eşlik edecek bütçeyi oluşturmaya çok az bir süremiz kaldı. Öncelikle herkes emin olsun, bu şehirde beş yıl boyunca yoksullukla mücadele ve toplumcu belediyecilik için hem stratejik planın hem de bütçeleminin önemli oranda bu alanlara ayrılması için yoğun bir çaba göstereceğiz. Bu da demek değildir ki altyapı, su, temizlik, bakım, onarım vb. gibi temel hizmetlerden vazgeçeceğiz. Biz hizmetleri belli bir oranda düzenleyerek enerjimizin, bütçemizin önemli kısmını bahsettiğimiz alanlarda harcayacak; projeler ve çalışmalar yapacağız. Çünkü bugün bu salonda da ortaya çıktı ki bu alanları yeniden toparlamak, düzenlemek gerekiyor.

Ortada bir yangın var. Ya bu yangın bizi kül edecek, ya biz bu yangından yeni bir kent, yeni bir Amed inşa edeceğiz. Biz ikincisine gönül verdik, ikincisini hep birlikte gerçekleştirmek için tüm belediyelerimiz ve sivil toplumla çalışacağız. Biz bu yangın yerinden elbette hem yoksullukla mücadele etmek hem toplumun ihtiyaçlarını karşılamak hem de Diyarbakır'ı, Amed'i, sadece bizim baktığımız yerden değil, evrensel açıdan da olması gereken noktaya taşıyacağız. Bugün Amedli olmak, Diyarbakırlı olmak, önemli bir kimlik. Ama bu kimliği büyütme, geliştirmek bizim de boynumuzun borcudur. Nasıl olsa bu kimlik var diye devam edemeyeceğiz. Bu açık bir biçimde ortada. Yaşadığımız, tanık olduğumuz tahribatlarda, depremlerde, krizlerde ve toplumsal sorunlarda açığa çıktı ki bizim yerel yönetimler olarak bu duruma dair inşa edici bir süreci izlememiz gerekiyor.

Biz yüzde 64,09 ile seçilmiş Büyükşehir Eş Belediye Başkanları olarak şu sözü verdik: Kapsayıcı bir belediyecilik anlayışıyla herkese hizmet götürmek istiyoruz. Bunun arkasındayız ve kapsayıcı olacağız. Herkese kulak vereceğiz. Bunu yaparken bazen uzun toplantılar da yapacağız ama bunun dengesini kuracağız. Uzun toplantılar yaptığımız hafta, akşam saatlerinde esnaf ziyaretleri yapacağız. Esnaf ziyaretlerini bitirdiğimizde yeniden belediyenin içine kapanacağız, üç buçuk aydır bu şekilde dengeli çalışıyoruz. Bir belediye bu kadar tahrip olmuşken belediyenin içerisini toparlamak diye bir görevimiz var, bu kente dair yapılması gereken projeleri ortaya çıkarmak, halkla bir araya gelmek, onları dinlemek gibi bir derdimiz var. Bütün haftamızı, günümüzü bölerek eşit oranda bu alanların hepsini doldurmak gayretiyle sürdürmek istiyoruz.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi olarak başta Çevre Şehircilik, Sağlık, Valilik, Milli Eğitim ve aklınıza gelen bu kentteki tüm resmi kurumlar ile bir araya gelmek, hepsiyle sorunlarımızı ortaklaştırmak ve konuşmak istiyoruz. En başından beri bunu açık yüreklilikle ifade ettik. Bunu basitçe bir siyaset yöntemi, bir diplomasi

faaliyeti olarak söylemiyoruz, bunun önemli bir ihtiyaç olduğunu bilerek söylüyoruz. Sizler de ifade ettiniz. Yerel yönetimlerin, bu kentin ve hiçbir kentin devasa sorunlara, birikmiş sorunlara tek başına cevap olacak bir kapasitesi yoktur, bu mümkün değildir. Dünyanın hiçbir yerinde bu yoktur. Amed'de de olmayacaktır. O yüzden yaklaşımımız diplomatik değildir, tamamen ihtiyaçsal ve bir gerekliliğin sonucudur.

Biz, şimdiye kadar olduğu gibi, bugünden sonra da bütün resmi kurumlara yaklaşımımızda, örneğin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ile terk edilmiş binaların yıkımında, Sağlık İl Müdürlüğü ile halk sağlığına ve önleyici mekanizmalara dair, Milli Eğitim ile bağımlılıkla mücadeleye dair ve pek çok konuda yol açıcı ve çözüm geliştirici olacağız. Bunu sadece toplantılarımızda yahut röportajlarda değil, başka yerlerde de ifade ediyoruz. Ben, Mardin Büyükşehir Belediye Eş Başkanı Ahmet Türk'le birlikte Türkiye Belediyeler Birliği'nin daimi encümen üyesiyim. Şu ana kadar katıldığım iki daimi encümen toplantısında da Amed adına bunları ifade ettim. Merkezi hükümet ve kurumlarıyla olan bu ilişkinin önemine değindim. DEM Parti kadar olmasa da Cumhuriyet Halk Partisi belediyeleri de bu konudan kısmen muzdarip ve bu noktada bazı yol yöntemler ve bir metodoloji geliştirmemiz gerektiğini ortaya koyduk.

Yerelin demokrasisi de bizi çokça ilgilendiriyor. Bu kavramı Belediyeler Birliği'nde birkaç defa ifade ettim. Baktım ki bu cümlem duvara çarpıyor. Yerelin demokrasisi deyince, mesele yalnızca Kürt sorununa işaret ediliyor gibi anlaşılıyor. Dolayısıyla yerelin demokrasisi meselesini buralarda büyötmeye devam edelim ki yerelin demokrasisinin ne kadar önemli ve evrensel bir kavram olduğu buralar tarafından da anlaşılın. Yerelin demokrasisini daha fazla konuşmak gerekiyor demek ki. Ne oldu da bu sekiz yılda yerellerin söz kurma ve müdahil olma hakkının ellerinden alındığı bir sürece evrildik. Ne yaparız da UNESCO sürecinde yereli, sivil toplumu, belediyeleri, mimarlar odasını, alan yönetimini yeniden dahil ederiz? Ne yaparız da konutlar meselesinde sadece Çevre Şehirciliği değil, yerelleri, sivil toplumu, belediyeleri söz sahibi yaparız? Nasıl yaparız da belediyeleri, sadece merkezi hükümetin aldığı kararların uygulayıcısı olan il müdürlüklerinin taşeronu sınıfından çıkarırız? Bu taşeronluğu reddetmemiz gerekiyor. Bunun yol ve yöntemi bir araya gelmek, yerelin demokrasisinin, kurduğumuz demokratik yönetimin ve inşanın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymak olmalı.

Temizlik ve ulaşım konusunda söylediğiniz bütün eleştirilerin altına imzamızı atıyoruz. Çok zorlu bir dönemden geçiyoruz. Kentimiz kirli, toparlanamıyor. Hem kirli, hem de bakım ve onarıma ihtiyacı var. Bir yandan çevre kirliliği, bir yandan yıkılan binalar, bir yandan metruk yapılar... Kent hakikaten önemli bir bakım ve onarım çalışmasına ihtiyaç duyuyor. Az önce burada bir arkadaşımız dedi ki, bütün eş başkanlar, bütün personel hep birlikte bir araya gelin ve bir seferberlik yapın. Bunu da düşünmedik değil ama popülist bir eyleme dönüşeceğinden ötürü vazgeçtik. Hep birlikte başka yol yöntemler bulmak ve sahiplenmeyi gerçekleştirmek zorundayız.

Bir dış ilişkiler birimimiz şu an için yok ama oluşturuyoruz. Büyükşehir bünyesinde hem dış ilişkiler, diploması birimi hem de bir proje ofisini hayata geçirmek için bir çalışma yapıyoruz. Yine GABB var. GABB bünyesinde ortak bir proje ofisi oluşturabiliriz. Hatta Diyarbakır Ticaret Sanayi Odası'yla neden ortak bir proje ofisimiz olmasın? Bu mekanizmaları da çoğaltmamız ve üzerine düşünmemiz gerekiyor.

Elbette toplantılar kıymetlidir ama sürekli toplantılar yaparak bir yere varamayacağımızın ve bir yerde dur deyip faaliyete geçmemiz gerektiğinin farkındayız.

Bir de şöyle bir meselemiz var: Hafif raylı sistem 20 yıldır bu kentin gündeminde. Bir çeşit inat oldu, murat oldu diyebilirsiniz. Bu proje 2025 Cumhurbaşkanlığı Yatırım Programına girdi. Hazır raylı sistem projesi programa alınmışken Amed bundan vazgeçmesin diyebilirsiniz. Pek çok sebebi var. Amed artık yavaş bir kent olsun, bu kadar minibüs keşmekeşi bir tramvay hattıyla sakinleşsin diyebilirsiniz. Tek bir tramvay hattıyla kalmayıp, peşi sıra önümüzdeki 15 yıl için 4 tane daha tramvay güzergahı hazırlayın ve bir bütün kentin ulaşımına katkısı olsun diyebilirsiniz. Elbette 14,5 kilometrelik tek bir tramvay hattıyla ve güzergahıyla trafığe, bir bütün ulaşım sorununa cevap olamayacağımızı biliyoruz. Ancak şimdi başlarken üç buçuk yıl

sonra bitireceğiniz bir tramvay meselesinde, üç buçuk yılda tramvay kültürünü ve ulaşımına dair her türlü negatif kültürümüzü değiştirecek adımları, eğitimleri, programları yürütürsek, bütünlüklü bir çalışmayla buna cevap verebilmiş oluruz.

Yine müşavirlik, yürütücü vb. firmalarla üç toplantı aldık. Şimdiden kuracağımız ekiple ilgili kafa yoruyoruz. Dicle Üniversitesi İnşaat Mühendisliği bölümünden hocalar ve oda başkanları bizi ziyaret etti. İlgili kişilere danışmalı, onlarla da oturup konuşmalıyız. Mecburen bu toplantıları sürdürmek zorundayız. İş insanlarıyla, yatırımcılarla, inşaat mühendisleriyle bir araya gelmek zorundayız. Bir araya gelmek zorundayız ki tüketelim.

Şu konu üzerine de düşünmemiz gerekir: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nde özellikle kenti ilgilendiren vizyon, büyük, altyapı ve geleceğe yön verecek projelerine dair bir danışmanlık heyeti gibi bir yapıyı kurabilir miyiz? Bunu nasıl işletebiliriz ve hantal olmadan nasıl kolaylaştırıcı kılabiliriz konusuna kafa yormalyız. Biz stratejik planı ortaya çıkarmadan önce yeniden sizlerle tüm yapılarla bir araya gelmek istiyoruz. Bu denetim ve izleme mekanizmasını da bu anlamıyla çok önemli buluyoruz ve işler hale gelebilmesi için de elimizden geleni yapacağız.

Kent Konseyi, nereden baksanız sekiz yıldır bu kentte varlık göstermiyordu. Biz eski yönergeleri dikkate alarak bir yürütme kurulu oluşturmayı düşündük. Arkadaşlarımız çok yoğun bir çaba gösterdi. Hazırlık toplantıları yaptı, kurumları ziyaret etti. Kent Konseyi toplantı gününe kadar kimi kurumlarımız yürütme kuruluna üye verme noktasında bir bakışa sahip değildiler. Ta ki Kent Konseyi toplantısında bazı kurumların yürütme kuruluna girdiğini görünce meselenin önemi kavrandı. Bu, anlaşılır ve normal. Biz kimseyi kısıtlamıyoruz. Biz asla bir Yürütme kurulunun 26 kişiden veya 35 kişiden oluşması gibi bir sınırı kimsenin önüne koymuyoruz. Aksine hantal olmayacağını düşünüyorsak daha da büyütebiliriz. Bunu Kent Konseyi toplantısında da dile getirdik.

Aynı zamanda bir şey daha dile getirdik. Kent Konseyi eş başkanları Büyükşehir Belediye eş başkanları olmasın. Bunu da Kent Konseyi toplantısı öncesi kurumların gündemine koyduk. Yerel yönetimlerimizle tartıştık, sivil toplumla da tartıştık. Geline aşamada ve müzakerelerin sonucunda 8 yıllık kayyum döneminde Kent Konseyinin uzun süredir toplanmamış olması sebebiyle ve Büyükşehir Belediyesi'nin bu minvalde bir garantör, bu işin sürükleyicisi olması iyi olur düşüncesiyle eş başkanların bir müddet başkanlığı sürdürmesi önerisini kabul ettik. Biz Kent Konseyinin eş başkanlığının kent dinamiklerinin kendi yapısından çok daha iyi bir şekilde çıkabileceğini biliyorduk. Bunu toplantı gününde mikrofondan da ifade ettik. Dedik ki biz geçici bir süreliğine bunu yapacağız, buna bir yıl diyebilirsiniz. Kent Konseyi Yürütme Kurulu, ilgili meclisleri topladığında ve işler hale getirdiğinde Kent Konseyi eş başkanlığı görevini gönül rahatlığıyla isteyerek devredeceğiz. Bu kadar yükün altına bizler de girmek istemeyiz. Ek olarak, Kent Konseyi'nin belediyenin bir organıymış gibi hareket etmesini asla istemeyiz. Kent konseyinin bağımsız bir kent parlamentosu olmasını istiyoruz. Muhtarlardan tutalım siyasi partilere kadar kent diplomasisini geliştirecek, yön verecek, meclisleri çalıştıracak, oradan kente dair kapsayıcı planların, fikirlerin, politikaların çıkmasını arzuladığımız bir noktada olmasını istiyoruz. Kent Konseyi'ni toplamak için Eylül (2024) ayına kadar da beklemeyeceğiz. Öngörümüz en kısa sürede Kent Konseyini toplayıp çalışmalarımıza devam etmektir.

Doğan Hatun - Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanı

Görmediğimiz ya da fark edemediğimiz eksiklikleri dile getirdiğiniz ve öneriler sunduğunuz için hepimize çok teşekkür ediyorum. Belediyede şeffaflığın önünün açılması gerekiyor. Belediye meclisine gelen bütün konuları belediyenin web sitesinde paylaşıyoruz. Bu sayede meclis toplantısına katılmayanlar toplantılarda ne kararlar alındığını öğrenebiliyor. İkinci bir nokta ise, Mali Müşavirler Odası'ndan bizi dışarıdan izlemelerini, yaptığımız mali işler, ihaleler, satın almaları, kar ve zararları incelemelerini ve ilgili raporları sadece belediye

ile değil kamuoyuyla paylaşımlarını da istedik. Bu anlamıyla yaptığımız işlerin şeffaf olmasını çok önemsiyoruz.

Eli silahlı kişilerden korkuyorsanız bu işi yapmayın, denildi. Biz korkmuyoruz, kimsenin zarar görmesini istemiyoruz. Amacımız bu kenti en güzel haliyle yaşatmaktır. Fakat geldiğimiz noktada, kentteki her sorun alanı birtakım grupların insafına terk edilmiş. Bunun için sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte bunlarla konuşalım, dedik. Bu konunun üzerine gitmekten korkmuyoruz, biz korkmak için bu makama gelmedik.

Başka bir konu da belediyeye ait taşınmazlarının başka kurumlara devredilmesi konusudur. Belediye taşınmazları, Diyanet'e, Devlet Su İşleri (DSİ), Gençlik Spor İl Müdürlüğü'ne, Milli Eğitim'e ve diğer kurumlara bedelsiz devredilmiş. Devletin stratejik planı ve merkezi yönetim bütçe planları hazırlandığında belediyelerin nasıl bütçeleri varsa DSİ'nin, Diyanet, Milli Eğitim ve diğer kurumların da bütçesi var. Neden bu kurumlar kendi bütçelerinden yapı ya da kurum yapmıyor? Belediyelerin halk için yaptığı eğitim, kültür, sanat gibi amaçlar için yapılan taşınmazlar, belediyelerimizden tümüyle alınarak diğer kurumlara verilmiş. Biz devredilen taşınmazlarımızı, hizmet binalarımızı geri istiyoruz. Yoksa Kur'an kurslarına karşı değiliz. Halkımız Kur'an kurslarıyla ilgili bize bir öneride bulunduğu ve nerede ihtiyaçlarının olduğunu söylese bunu baş göz üstüne yaparız. Bizim Kur'an kurslarını kapatmak gibi bir niyetimiz yok sadece bizim kaynaklarımızla yapılan ve hemen ardından devredilen taşınmazlarımızı istiyoruz. Bu taşınmazlar halkındır, halkın paralarıyla yapılmış yerlerdir. Diyanet'in bütçesi var, bütçesi yoksa da başka yol ve yöntemleri var. Belediye kaynaklarıyla yapılan bu taşınmazları, halkımıza her alanda hizmet götürebilmemiz için geri istiyoruz, tasarrufunun bize ait olmasını talep ediyoruz.

Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne ya da Milli Eğitime devredilen kurumları istediğimizde spor, eğitim ve öğretim düşmanı mı ya da parklardaki alanların devredildiği İl Sağlık Müdürlüğünden bu yerleri istediğimizde sağlık düşmanı mı oluyoruz? Kimsenin düşmanı değiliz, biz bu kurumlarda halkımızın hizmet görmesini ve bu alanlardan fayda görmesini istiyoruz. Bizim her dine karşı saygımız var, kimse ile bir düşmanlığımız yok. Hangi dinden olursa olsun ibadet alanlarına da hizmet götürme konusunda hazırız. Ama kimse de bizi İslam dininin düşmanı olarak göstermemeli. Biz yalnızca bu halkın çıkarları için yapılmış, fakat el konulan bu taşınmazlarımızı istiyoruz. Bu bizim hakkımız ve buna da ihtiyacımız var.

Raylı sistem konusunda kapsamlı bir fizibilite çalışması yaptık. Bu konuda teknik bilgi vermem gerekirse; 2., 3. ve 4. etaplar da dikkate alındığında, Türkiye'de raylı sistem konusunda bu proje kadar iyi bir fizibilite çalışması yapılmış başka bir proje yok. Kentte sadece metro için bir fizibilite çalışması yapılmadı. Bunun nedeni ise yeraltının bütünüyle bazalt taşından oluşması ve metro için kazılmasının zahmetli olması, ayrıca bunun büyük bir bütçe gerektirmesidir. Yer altını kazmak için bu kadar gidere gerek olmadığını, raylı sistemi toprağın üstünde de yapabileceğimizi söylüyoruz.

Atık kâğıt toplayıcısı çocuklara eldiven, tulum verilmesi gibi ihtiyaçları sağlayacak imkanlarımız var. Onlara eldiven de tulum da verebiliriz. Bu konuda bir araştırma yapıp, bunun üzerinden duracağım.

Kent peyzajı konusundaki öneri ile ilgili bölgede yetişen endemik bitkileri peyzajda kullanılması konusundaki öneri de çok kıymetli. Tabi ki yapabiliriz, bu kente çok değerli bir hizmet katmış oluruz.

Son olarak kent sorunlarının çözümü için herkesin teşvik edilmesi önerisine dair şunları söyleyebilirim. Kentteki bir iş adamı belediyeyi ziyaret etti. Ziyarette kentte sosyal konut yapılması konusundaki düşüncelerimizi anlattık. Kendisi de bu konuda kampanya yaparsanız önce ben katkı sunarım, maddi destek sunarım, dedi. Bu konuları Diyarbakır Ticaret Odası ve diğer sivil toplum kuruluşlarımızla da konuştuk. Özet olarak, biz belediyeyiz ama belediyenin içinde kaybolmadık, oraya hapsedik. Her alanda da planlarımızı ve çalışmalarımızı yapıyoruz. Bütün alanlarda başarılı olmayı düşünüyoruz. Hep birlikte başaracağız. Bir kez daha teşekkür ediyorum.

Sedat Yurtdaş - DİTAM Başkan Yardımcısı (Moderatör)

Ji we hemûyan re gelek sipas! Hepinize çok teşekkür ederiz. Şimdi de kapanış konuşması için sözü DİTAM başkanımız Mesut Azizoglu'na bırakıyorum.

Mesut Azizoglu - DİTAM Yönetim Kurulu Başkanı

4 saati aştık. Sabrınız için teşekkür ediyorum. Ama toplantının 4 saati aşması, yerel hizmetleri konuşmak gerektiğini bize gösteriyor. Bu toplantı, Yerel İzleme Ağı'mızın ilk toplantısıydı. Bugün toplantıda konuşulanlar Yerel İzleme Ağı'nın amaç ve yöntemiyle çok uyumluydu ve zaten beklediğimiz bir şeydi. 3 ay sonra tekrar sivil toplumla bir araya geleceğiz. Hem Serra Başkan'a, hem Doğan Başkan'a, ilçe belediye başkanlarımıza, sivil toplumun değerli temsilcilerine, başkanlarına, yöneticilerine, basından arkadaşlara hepinize çok teşekkür ediyorum. Bir dahaki toplantıda görüşmek üzere...